

Stödande insatser för ensamkommande unga

En retrospektiv studie ur de ensamkommande ungas perspektiv

LUNDS UNIVERSITET, SOCIALHÖGSKOLAN

KANDIDATUPPSATS

LUNDS
UNIVERSITET

Author/Författare: Kristin Persson Borgström

Socialhögskolan HT20 – HT23

Supervisor/Handledare: Maria Bergendal Arvidsson

Abstract

Support measures for unaccompanied minors relate to their integration processes in Sweden. This study contributes to the understanding of the integration process of unaccompanied youth by examining interventions through their retrospective perspective. The method conducted for this study was qualitative interviews with five respondents, who all came to Sweden as unaccompanied minors about ten years prior to this study and has since remained. Examining the results, Goffmans theory of dramaturgy combined with Antonovskys theory of sense of coherence help understand the need for integration. Important aspects of the integration process found was language, the desire to fit in, alienation and anxiety, as well as information with a relation to autonomy. Through the retrospective view of the unaccompanied minors the dynamic relationship between society, interventions and the unaccompanied minor was found to be crucial for the unaccompanied minor's integration.

Sammanfattning

Ensamkommande unga är föremål för insatser som verkar för deras integrationsprocess i Sverige. Syftet med denna uppsats är att bidra till förståelsen av ensamkommande ungas integrationsprocess, genom att undersöka insatser genom ensamkommande ungas retrospektiva perspektiv. Studien omfattar kvalitativa intervjuer med fem respondenter. De kom till Sverige som ensamkommande cirka tio år innan denna studie och har bott kvar. I analysen hjälper Goffmans teori om dramaturgi i kombination med Antonovskys teori om känsla av sammanhang till att förstå behovet av integration. Viktiga aspekter i integrationsprocessen inkluderar språk, viljan att passa in, utanförskap och oro samt information kopplat till autonomi. Genom de ensamkommande ungas retrospektiva perspektiv framkom att det dynamiska förhållandet mellan samhället, insatser och den ensamkommande är avgörande för den ensamkommande ungas integration.

Keywords: unaccompanied minors, support measures, integration, user perspective

Nyckelord: ensamkommande unga, insatser, integration, brukarperspektiv

Innehållsförteckning

1. Problemformulering	1
1.1 Syfte	3
1.1.1 Frågeställningar	3
1.2 Begrepp	3
1.2.1 Ensamkommande barn och unga	3
1.2.2 Integration	4
1.2.3 Insats	4
2. Kunskapsläge	4
2.1 Risk- och skyddsfaktorer	5
2.2 De ensamkommandes behov	7
2.3 Integration	8
2.4 Ansvar och tidiga insatser	9
2.4.1 Lagstiftning och lagstöd	9
2.4.2 Ansvarsfördelning	10
3. Teoretiska utgångspunkter	11
3.1 Känsla av sammanhang	11
3.2 Dramaturgi	13
4. Metod	15
4.1 Kvalitativ metod och struktur	15
4.1.1 Tillvägagångssätt	16
4.1.2 Urval	17
4.1.3 Bortfall	18
4.1.4 Metodens tillförlitlighet	19
4.1.5 Bearbetning och analys	20
4.2 Etiska överväganden	20
5. Resultat och analys	21
5.1 Presentation av intervjudeltagare	22
5.2 Språk och information	22
5.2.1 Bemötande	23
5.2.2 Tolk	29
5.3 Vilja att passa in och utanförskap	32
5.3.1 Orolighet och ängslan	32

5.3.2 Anpassning	34
6. Avslutande diskussion	35
7. Referenser	38
7.1 Bilaga 1	43
7.2 Bilaga 2	44

1. Problemformulering

År 2019 anvisades totalt 869 ensamkommande barn och unga till kommuner runt om i Sverige (Migrationsverket, 2019). Att en asylsökande räknas som ensamkommande ung innebär att hen är under 18 år gammal och saknar sällskap av vårdnadshavare eller annan likställd vuxen person (Prop. 2005/06:46). Detta kan till exempel bero på att vårdnadshavaren finns i ett annat land eller är avliden. Barn är oförmögna att se till sitt eget bästa som en vuxen kan, och enligt barnkonventionens femte artikel skall en legal företrädare se till att barnets behov tillgodoses (SFS 2018:1197 Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter).

Enligt Statens beredning för medicinsk och social utvärdering [SBU] saknas det forskning som visar på vilken effekt olika stödande insatser har för ensamkommande barn och unga (SBU, 2018).

I nuläget saknas en enhetlig definition av vem som är integrerad eller etablerad i Sverige. Det finns omfattande diskurser om integration på makro- och mesonivå i samhället, och olika politiska partier har olika idéer om en integrationsplan – de har alla en egen föreställning om hur man bäst, snabbast och mest kostnadseffektivt får nyanlända invandrare och asylsökande att nå målet ”integrerad”. Framställningen av och inställningen till flyktingar i Sverige på en samhällelig nivå har skiftat under åren (Darvishpour & Månsson 2019). Svenska Akademiens ordbok [SAOB] definierar ordet ”integrerad” som att sammanföra delar till en helhet (SAOB, 1933). För att vara integrerad i det svenska samhället ska du alltså vara en del av samhället. Det närmaste jag kommer en vedertagen definition av begreppet integrerad finns nedskrivet i en proposition till regeringen från 1997 som handlar om invandring. Där identifieras en integration som en dynamisk process, som måste vara anpassningsbar för att möta individens behov. Integration är alltså inte bara den nyanländes ansvar, utan även statens, kommunens och medborgarnas ansvar (Prop. 1997/98:16). De verkar i symbios med varandra. I propositionen läggs det vikt vid de insatser som värdlandet tillhandahåller, och vid de individuella behov som den nyanlände kan tänkas ha för att bli en del av den svenska samhällsgemenskapen och införliva de svenska demokratiska värdena. Det läggs fram förslag om generella insatser och kommunerna uppmanas till att utveckla individanpassade insatser så att alla ska ha samma chans till integration. Skolan lyfts som en viktig del av integrationsprocessen för barn och unga för att de där lär sig svenska normer och seder. Alltså

blir insatser för underlättad skolgång viktiga. Även insatser för att främja fysisk och psykisk hälsa anses viktigt, delvis för att det i sin tur underlättar skolgången. Enligt propositionen anses det också vara av vikt att äldre unga får chans att delta i aktiviteter som infödda svenska unga deltar i för att känna en känsla av sammanhang och social gemenskap, exempelvis fritidsaktiviteter där de får chans att knyta svenska kontakter. Regeringen menar att dessa svenska kontakter bidrar till att utveckla en förståelse för det svenska samhället, dess seder, kultur och värderingar samt ökar ett kontaktnät som kan vara vitalt vid introduktionen till arbetsmarknaden (Prop. 1997/98:16).

Som framgår av regeringens proposition finns det utvecklade idéer om vad som är viktigt för de ensamkommande unga. Ofta fattas sådana beslut inte av klienterna (de som ska ta del av insatsen, de som insatsen är till för att hjälpa) själva, utan av de socialarbetare, verksamhetschefer och i förlängningen politiker som ansvarar för utformandet och utförandet av insatserna. Minderåriga har ingen reell möjlighet att framföra sina åsikter om vad som händer dem i deras roll som hjälptagare/klient eftersom de är omyndiga. Det är först när man är 15 år gammal som man kan räknas som en egen part i sitt ärende enligt 11 kap. 10 § i Socialtjänstlagen (2001:453), vilket i praktiken innebär att den unga då har rätt att föra egen talan i sitt ärende. Om den unga är under 15 år gammal så ska hen höras, men hur mycket vikt som ska läggas vid den ungas åsikter ska bestämmas beroende på den ungas ålder och mognad (SFS 2001:453), vilket kan vara svårt att bedöma. Det blir då de vuxna som ansvarar för att se till att den unga får sina behov tillgodosedda genom de insatser som erbjuds hen. Detta medför en risk för de unga som inte har så lätt att tala för sig, och de unga som inte bedöms vara mogna nog att tala för sig (Socialstyrelsen 2016). Risken ligger i att bedömningen av insatserna kan komma att vara bias (alltså påverkade av socialarbetarens eller den ungas tidigare livserfarenheter och värderingar). Det finns också risk för påverkan av paternalism hos de praktiserande socialarbetarna, vilket innebär att socialarbetaren kan trycka på en insats för att socialarbetaren anser det vara det bästa alternativet för den unga oavsett den ungas inställning (Swärd & Starrin, 2006).

Med bakgrund av detta blir det viktigt att ta reda på vad de ensamkommande unga, alltså de som tar del av insatserna, anser vara av vikt för deras integrationsprocess. Men enligt Statens beredning för medicinsk och social utvärdering [SBU] finns det inte tillräcklig utvärdering kring effekterna av de olika insatserna för att utgöra forskningsunderlag (SBU, 2018). För att bidra till ett bättre mottagande och hanterande av ensamkommande barn och unga vill jag

undersöka de insatser som finns tillgängliga och hur de påverkat integrationsprocessen hos de individer som har tagit del av dem.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att bidra till förståelsen av ensamkommande ungas integrationsprocess, genom att undersöka insatser genom ensamkommande ungas retrospektiva perspektiv.

1.1.1 Frågeställningar

- Vilka aspekter av integrationsprocessen lägger den ensamkommande unga vikt vid när hen är aktiv i processen och vilka aspekter lägger den ensamkommande unga vikt vid i efterhand?
- Vilka stödjande insatser uppfattas av den ensamkommande unga ha störst vikt vid integrationsprocessen?
- Om det finns en stödjande insats som identifieras av samtliga deltagare i undersökningen som vital för integrationsprocessen (en gemensam nämnare), vilken är den?

1.2 Begrepp

1.2.1 Ensamkommande barn och unga

Ensamkommande unga definieras av regeringen som personer under 18 år som är utan sällskap av vårdnadshavare eller annan likställd vuxen person (Prop. 2005/06:46). I denna uppsats väljer jag att luta mer åt användningen av unga för att beskriva både barn och unga, för att illustrera att dessa ensamkommande unga har rätt till samma behandling oavsett om de var 6 år eller 16 år när de anlände, i enlighet med regeringens definition samt barnkonventionens definition av ett barn som en person under 18 år (SFS 2018:1197). Jag har även begränsat mitt urval av unga till mellan 15 och 18 år, för att säkerställa att personerna vid tiden för medverkande i denna undersökning är myndiga och har haft tid att bearbeta sina upplevelser av integrationsprocessen.

1.2.2 Integration

Regeringen beskriver integrationsarbete som stöttning till individer för att se till att de kan tillgodose sig själv ekonomiskt och socialt, och vara en del av samhället (Prop. 1997/98:16). I detta arbete utgår jag från denna definition. För att kunna vara delaktig i samhället har jag identifierat faktorer som kan vara av vikt, till exempel skolgång, arbetssituation, ekonomi, socialt umgänge, fysisk aktivering, språkundervisning, psykisk och fysisk hälsa. Dessa faktorer bidrar till att skapa en känsla av sammanhang i integrationsperspektiv. Känslan av sammanhang blir synonymt med att vara en del av samhället, och därmed integration, enligt både Svenska Akademiens definition (SAOB, 1933) samt regeringens (Prop. 1997/98:16).

1.2.3 Insats

En insats syftar ofta till den åtgärd som används inom socialt arbete för att uppnå ett resultat, exempelvis lösa en problematisk situation, stötta eller utbilda en individ (Socialstyrelsens termbank 2016). Den definitionen av insats har jag valt att utvidga till att i detta sammanhang innefatta det som varit till hjälp för intervjupersonernas integrationsprocess, oberoende av koppling till myndigheter och hjälpinstanser. Det kan alltså innebära en fritidsaktivitet som varit av vikt för integrationen, eller en privat relation som har fungerat som stöd och därmed underlättat integrationsprocessen, i enlighet med regeringens identifierade aspekter av integrationsprocessen (Prop. 1997/98:16). Jag använder mig dock av samma betydelse av ordet i den bemärkelse att insatsen syftar till att uppnå ett resultat, i detta fall att lösa problem, stötta eller utbilda en individ. Jag har valt att utvidga begreppet eftersom jag vill komma åt vad som faktiskt gjort skillnad för individen och har hjälpt denne i integrationsprocessen, oberoende av redan upprättade hjälpmetoder och implementerade insatser.

2. Kunskapsläge

I denna del av mitt arbete redogör jag för den kunskap som redan finns i ämnet. För att förstå var min undersökning passar in i forskningsområdet tar jag en närmare syn på vad det finns för tidigare forskning som är relevant för denna undersökning. Kunskapsläget ämnar inte vara en fullständig forskningsöversikt, utan snarare en inblick i vilken forskning som är relevant

för just denna undersökning och uppsats. I arbetet med att efterforska relevant tidigare utforskning av ämnet har jag använt mig av databaser specialiserade för akademiska och vetenskapliga sökningar. Dessa inkluderar "LUBsearch", "LUBcat" samt "Google scholar". Jag har använt mig av sökord som "ensamkommande", "ensamkommande barn", "unaccompanied minors", "integration", "migration", "minor refugees" och "insats" i olika kombinationer, samt både på svenska och engelska, för att nå fram till relevanta forskningsrapporter och artiklar. Jag har även använt mig av böcker baserade på forskning eller skrivna av forskare för att öka förståelsen av forskningsläget.

2.1 Risk- och skyddsfaktorer

Enligt Statens beredning för medicinsk och social utvärdering [SBU] saknas det, trots tidigare forskning, insikt i vilken effekt stödjande insatser har för ensamkommande barn och unga (SBU, 2018). För att förstå hur en insats har påverkat en människas liv bör personen i fråga ha skaffat sig en känslomässig och tidsmässig distans till händelsen för att kunna analysera den.

Ett retrospektivt perspektiv innebär distans till en händelse, situation eller period i livet. Distansen erbjuder andrum att förstå vad det egentligen var som hände vid den givna tidpunkten och hur detta kan ha påverkat personen. Sådan självreflektion tar ofta tid att uppnå (Karlsson 2012 s. 552-556). Detta bekräftas även inom psykologin genom ett fenomen kallat PTG (posttraumatic growth, post-traumatiskt växande) vilket indikerar att människor bearbetar och växer genom traumatiska händelser (Sultani et al. 2024). Invandring behöver i sig inte vara en traumatisk upplevelse, däremot skulle det kunna vara det för ett ensamkommande barn då de separeras från sin vårdnadshavare.

Just psykisk hälsa, eller ohälsa, är föremål för många studier kring ensamkommande unga. Bland annat en studie gjord för att se prevalensen av PTSD (post-traumatiskt stress syndrom) hos invandrade barn och unga, inkluderat ensamkommande (Solberg et al. 2020). Studien visade att prevalensen var högst hos ensamkommande unga. Författarna till studien anser att det är viktigt att det finns redan framarbetade insatser och arbetsmetoder för att stötta och ge vård till de drabbade (Solberg et al. 2020).

När det pratas om psykisk ohälsa brukar det kategoriseras i skyddsfaktorer och riskfaktorer. Ensamkommande unga besitter en blandning av social utsatthet och social resiliens (motståndskraft, förmåga att återhämta sig) (Jahanmahan & Bunar, 2018), precis som

resterande befolkning. Dock talar forskningen för att ensamkommande unga är både mer utsatta och mer motståndskraftiga än övriga (Darvishpour & Westin 2015 s. 238, Jahanmahan & Bunar, 2018). Social resiliens innefattar skyddsfaktorer så som socialt kapital. Social resiliens innebär att individen har utarbetade hanteringsstrategier och kan återhämta sig efter traumatiska upplevelser. Det är viktigt för de ensamkommande eftersom det tillåter dem att använda sin egen handlingsförmåga (Motti-Stefanidi 2018, Eide & Hjern 2013).

När det gäller psykisk ohälsa hos ensamkommande unga är riskfaktorerna i sig indelade i tre, vilka är pre-migrationsfaktorer, migrationsfaktorer och post-migrationsfaktorer. Pre-migrationsfaktorer berör sådant som den unga har upplevt före hen migrerade exempelvis fattigdom och utsatthet. Migrationsfaktorer berör sådant som den unga upplevt under migrationsprocessen exempelvis separation samt farlig miljö. Post-migrationsfaktorer berör sådant som den unga upplever i den nya omgivningen exempelvis utanförskap och marginalisering (Hagström et al. 2018). En kartläggning gjord på uppdrag av Socialstyrelsen belyser utsattheten som finns hos ensamkommande unga. Även i en rapport från Kunskapscentrum för ensamkommande barn (Socialstyrelsen 2021) beskrivs delar av den komplicerade problematik som kan drabba ensamkommande barn och unga. Rapporten tar bland annat upp psykisk ohälsa med speciellt fokus på suicidprevention som fokusområde för arbetet som kunskapscentrumet bedriver med ensamkommande unga och de som bedriver verksamhet inriktad mot vård och omsorg av ensamkommande unga. Det beskrivs att ensamkommande unga är en särskilt utsatt grupp i denna kontext (Socialstyrelsen 2021). Kartläggningen på uppdrag av Socialstyrelsen (Hagström et al. 2018) visar att prevalensen för suicidrisk hos ensamkommande unga är upp till nio gånger högre än hos svenskfödda unga. Möjliga orsaker till den psykiska ohälsan relaterat till post-migrationsfaktorer hos de ensamkommande unga tas upp som exempelvis diskriminering och svårigheter att ta sig an en ny kulturell kontext (Hagström et al. 2018). Diskriminering och utanförskap kan också leda till att de ensamkommande unga i större utsträckning tar avstånd från kulturen och sociala kontakter associerade med det nya värdlandet, som i sin tur leder till sämre integration i samhället (Berry et al. 2006 s. 303-332).

Skyddsfaktorer för ensamkommande unga är till stor del de samma som för den allmänna befolkningen, så som sociala kontakter och nätverk samt kontinuitet. En inneboende resiliens är även viktigt, då de ensamkommande unga ofta har varit utsatta för traumatiska händelser och situationer och i arbetet med de ensamkommande bör vikt läggas vid att främja deras handlingsförmåga (Eide & Hjern 2013). Skyddsfaktorerna hjälper de ensamkommande unga

att återhämta sig efter perioder av stress och påfrestning. En studie gjord i Belgien (Behrendt et al. 2022) har identifierat hjälp och stöd från familj, familjehemsmedlemmar, andra migranter samt socialarbetare som viktigt i migrationsprocessen. Det som tas upp som speciellt viktigt när de ensamkommande unga anlät till sitt nya värdland är kontakterna de har knutit på vägen med de som är i samma åldersgrupp och som de delar traumatiska upplevelser av flykt med. Dessa kontakter ger en känsla av tillhörighet och ömsesidigt stöd som är viktigt för de ensamkommande (Behrendt et al. 2022, Darvishpour & Westin 2015).

2.2 De ensamkommandes behov

I en kartläggning från Socialstyrelsen (2014) angående ensamkommande barn och ungas behov, redogörs det för vilka områden som behöver utvecklas för att främja de ensamkommandes hälsa och utveckling. Sedan rapporten släpptes har det gått en tid, utan att en ny sådan rapport har släppts. Det är därför oklart om utvecklingen som belyses i rapporten faktiskt har tagit form. Det som tas upp i kartläggningen, men även annan forskning, som viktigt för de ensamkommande är bland annat nära och fördjupade relationer och omsorg (Socialstyrelsen 2014, Darvishpour et al. 2019 s.78, Darvishpour & Westin 2015 s. 234). Nära relationer som kan innebära stöd är inte en given faktor i den ensamkommande ungas liv när hen anländer till sitt nya värdland (Eide & Hjern 2013, Ascher 2009 s. 28-60). För att uppnå detta föreslås i rapporten att den unga placeras i en så familjär miljö som möjligt, och om detta är HVB-hem ska de vara småskaliga för att försäkra möjligheten till nära relationer mellan den unga och personalen på boendet. Det uppmuntras också till kontakt mellan den ensamkommande unga och den ungas familj och andra nära relationer utanför boendet eller vård- och omsorgskontexten. Delaktighet och handlingsmöjlighet tas också upp som viktiga aspekter för välbefinnande. I ett meso-perspektiv beskrivs att långsiktig planering, samverkan mellan olika instanser samt uppföljning är av vikt för att tillgodose den ungas behov av vård och omsorg. Enligt kartläggningen råder det brist på utvärdering av arbetssätt och arbetsverktyg i förhållande till ensamkommande barn och unga specifikt (Socialstyrelsen 2014).

Den nära relationen och tilliten som kommer med den är även viktig i asylprocessen, då den unga ska uppge sina skäl för asyl. Barn och unga kan behöva mer tillit för att öppet tala om sin historia (Darvishpour & Westin 2015 s. 229-231, 240). Det är också viktigt att den ensamkommande unga har verktygen som krävs för att kunna uttrycka sina behov, tala om sin

historia och knyta meningsfulla kontakter (Allwood & Johnsson 2009a s.25-26). Eftersom den ensamkommande unga inte har möjligheten att avstå kontakt med myndigheter och socialarbetare i integrationsprocessen blir det viktigt hur de blir bemötta av dessa (Blennberger 2013 s. 39-40).

I forskning där de ensamkommande själva har fått uttrycka sina behov står trygghet och säkerhet högt på listan. Även inklusion, flexibilitet, acceptans och respekt är av vikt för att den ensamkommande unga ska känna att hen får sina behov mötta (Darvishpour & Westin 2015 s. 232-233). En säker plats att bo på och någon att anförtro sig till, som kan hjälpa dem att navigera i det nya landet byråkratiskt är av högt värde för de ensamkommande unga (Eide & Hjerm 2013).

2.3 Integration

Anpassning som sker när en individ hamnar i en ny kulturell kontext studeras av beteendevetenskap med fokus på processer och händelser i möten mellan olika kulturer och kulturella skillnader i sociala relationer i en samhällelig kontext (Berry et al. 2006). Berry et al. (2006) beskriver fyra former av anpassning som liknar en fyrvägsmodell, som sker när en individ hamnar i en ny kulturell kontext. De fyra formerna är:

- Assimilation – detta är när det finns inget eller litet intresse av underhåll av sin kultur kombinerat med en preferens för att interagera med samhället i stort.
- Separation – detta är när kulturellt underhåll är eftersträvat medan det undviks engagemang med samhället i stort.
- Marginalisering – detta är när det varken upprätthålls kulturellt underhåll eller engagemang med samhället i stort.
- Integration – detta är när både kulturellt underhåll och engagemang i samhället i stort eftersträvas.

Integration är alltså den mest framgångsrika formen av anpassning, men den är beroende av samhällets öppenhet och acceptans (Berry et al. 2006). Utan samhällets acceptans är inte integration möjlig och transformeras till assimilation i kravet på att släppa sin tidigare kulturella kontext. Marginalisering kan uppstå när den ensamkommande tvingas släppa taget om sin tidigare kulturella kontext men inte heller får ta del av den nya kulturen och bli en del av samhället. Separation uppstår när den ensamkommande identifierar med sin tidigare kultur och inte har något intresse av att ta del av kulturen i det nya värdlandet.

Samhället i stort har skiftat i synen på flyktingar i helhet, och flyktingar inklusive ensamkommande barn exkluderas i allt större utsträckning från den kollektiva identifieringen av den nationella samhörigheten och uppfattas alltmer som ett hot mot den nationella kollektiva identiteten (Darvishpour & Månsson 2019). Detta innebär att samhället skiftar i sin inställning till flyktingar och de blir mindre inkluderade i kontexter gällande gemenskap. Exkluderingen, eller marginaliseringen, är problematisk då den står i motsats till målet integration enligt fyrvägsmodellen (Berry et al. 2006), det vill säga integration kan ej uppnås om engagemang i samhället inte är närvarande. För att uppnå integration och etablering är den ensamkommande ungas resiliens och långsiktiga mål, samt utbildning och vård av samhället under den första tiden i det nya värdlandet vitalt (Eide & Hjern 2015). Det behöver finnas ett samspel mellan individ och samhälle, och en villighet till anpassning från båda sidor (Allwood & Johnsson 2009b s.237-238, Al-Baldawi 2009 s. 121).

2.4 Ansvar och tidiga insatser

2.4.1 Lagstiftning och lagstöd

Lagstiftningen gällande asylsökande i stort, inklusive ensamkommande barn har varit föremål för förändring över tid. I Regeringens kommittédirektiv gällande anpassning av det svenska regelverket för beviljande av asyl och asylförfarandet till miniminivån enligt EU-rätten framgår förändringar som drastiskt ändrar de krav som ställs på både de som jobbar med asylsökande och de asylsökande själva (Regeringen 2023). Jag gör här ett medvetet val att ej redogöra mer ingående för dessa lagstiftningar på grund av att de är föremål för förändring både i lagstiftningen samt i praxis, och en översikt av dessa kan vara utgången inom kort (se regeringsförslag, utredningar och praxisbeslut 2023).

I Föräldrabalken (SFS 1949:381) står om barns rättigheter, dessa inkluderar ensamkommande unga. Det står att barn har rätt till omvårdnad och trygghet bland annat. Regeringens definition samt barnkonventionens definition av ett barn är en person under 18 år (SFS 2018:1197). Det står även i föräldrabalken att barnets bästa ska vara avgörande i frågor om barnets boende och omvårdnad. Detta befästs ytterligare i barnkonventionen. Från och med 1 januari 2020 har Sverige inkorporerat barnkonventionen som lag. Barnkonventionen konstaterar bland annat att alla barn har lika rättigheter, att alla barn har rätt att utvecklas samt

uttrycka sin åsikt (SFS 2018:1197). Redan innan lagen blev inkorporerad hade Sverige ratificerat barnkonventionen, vilket innebär att man formellt godkänner och förpliktar sig att följa barnkonventionen (UNICEF 2020).

För ensamkommande barn ska en god man se till att barnets behov är tillgodosett. Först när barnet blivit beviljat uppehållstillstånd ska en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare utses. I Föräldrabalken (SFS 1949:381) 10a§ går att läsa att om en särskilt förordnad vårdnadshavare ska utses ska någon som är lämpad att ge barnet trygghet, god fostran och omvårdnad utses. Vårdnadshavare räknas också som barnets förmyndare. Om barnet inte har någon förmyndare ska en eller flera sådana utses, denna måste vara rättrådig, erfaren och i övrigt lämpad.

I Lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn (SFS 2005:429) utvecklas konceptet med god man för ensamkommande barn. Bestämmelserna säger att om barnet vid ankomsten till Sverige är utan sina vårdnadshavare eller likvärdig vuxen ska en god man utses. Detta kan ske på begäran av Migrationsverket, kommunen där barnet blivit anvisad eller av överförmyndaren (SFS 2005:429).

2.4.2 Ansvarsfördelning

I Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (SFS 1994:137) [LMA] 3§ andra stycket står att läsa att ansvaret för att ordna boende för ensamkommande barn ligger hos den kommun som Migrationsverket hänvisat till. Migrationsverket har utvecklat en speciell modell för att fördela antalet anvisningar över Sverige. Innan barnet hunnit bli anvisad till en boendekommun ordnar Migrationsverket ett tillfälligt boende i den kommun som barnet anlände till landet i (ankomstkommun) (SFS 1994:137).

Det är kommunernas uppdrag att ta hand om allt det praktiska som rör det ensamkommande barnet så som boende, utse god man, skolgång och omvårdnad (Socialstyrelsen 2020). Barnets ekonomi räknas in i boendet. En god man ska sörja för barnets omvårdnad, trygghet och fostran i vårdnadshavares och förmyndares ställe (Socialstyrelsen 2020). Efter att barnet har fått uppehållstillstånd ska en förmyndare ta över detta ansvar.

De boendeformer som gäller ensamkommande barn och unga är hem för vård och boende [HVB-hem], familjehem, jourhem, stödboende och i vissa fall särskilda ungdomshem drivna av Statens institutionsstyrelse [SiS-hem]. Det är socialnämnden som bestämmer vid vilken

form av boende den ensamkommande blir placerad, och det ska göras efter bedömning av hur bra de olika formerna av boende kan tillgodose den ensamkommandes behov (Socialstyrelsen 2020). Mat och logi räknas in i boendet, men barnet kan även ansöka om ekonomisk ersättning från Migrationsverket (Socialstyrelsen 2020).

Kommunen som barnet vistas eller bor i ska ordna att den ensamkommande unga får gå i skolan. I Sverige är det allmän skolplikt, vilket innebär att alla barn ska gå i skolan. Ensamkommande som ännu inte har fått uppehållstillstånd berörs inte av skolplikten, men de har rätt till skolgång. Kommunen ska ordna plats i skolan för den ensamkommande unga så snart det är lämpligt för den ensamkommande, men det ska inte gå mer än en månad mellan att den unga kommit till Sverige och den unga börjar skolan (Socialstyrelsen 2020).

3. Teoretiska utgångspunkter

I denna del av arbetet presenterar jag de olika teoretiska utgångspunkterna eller perspektiven som jag applicerat på det empiriska materialet i min undersökning för att få en djupare förståelse för situationerna intervjupersonerna beskrivit. De har uppkommit under arbetets gång, då jag har genomfört intervjuer och arbetet har fört tankarna till dessa teoretiska utgångspunkter. Båda teorier kan användas för att förstå människans inre processer, även i migrations- och integrationsperspektiv. I kombination möjliggör de en förståelse för de processer som intervjudeltagarna har gått genom, som inte hade kunnat uppnås adekvat med endast ett av perspektiven som lins. Om jag endast hade använt det dramaturgiska perspektivet hade jag kanske kunnat utröna hur intervjupersonerna framställer sig samt hur de blir framställda av omgivningen, men inte kunnat sätta det i kontext med integrationsprocessen. Om jag endast hade använt känsla av sammanhang som perspektiv hade jag kanske kommit åt de ensamkommandes inre processer men inte i relation till omvärlden.

3.1 Känsla av sammanhang

För att bättre förstå de inre processerna i integrationsprocessen hos ensamkommande unga passar teorin om känsla av sammanhang bra eftersom den ger en inblick i faktorer som

främjar meningsfullhet, begriplighet och hanterbarhet i relation till stresshantering och traumabearbetning (Antonovsky 1987). Teorin tillåter retrospektion i de inre processerna för att nå kopplingar som bringar mening och sammanhang. Begreppet känsla av sammanhang [KASAM] är en psykologisk konstruktion utvecklad av Aaron Antonovsky, en israelisk-amerikansk sociolog och psykolog. Det är en central komponent i hans teori om salutogenes, som fokuserar på faktorer som främjar hälsa och välbefinnande snarare än på faktorer som orsakar sjukdom (patogenes). Antonovsky menade att KASAM ska ses som en livsfilosofi, och någonting man ska sträva efter för att uppnå välbefinnande och överkomma trauma (Antonovsky 1987 s. 16).

En känsla av sammanhang är i grunden en persons syn på världen och deras liv i termer av begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet (Antonovsky 1987 s. 19). Antonovsky hävdade att individer som har en stark känsla av sammanhang är bättre rustade att hantera stress och bibehålla en god mental och fysisk hälsa (Antonovsky 1987). De tre komponenterna i KASAM kan delas upp enligt följande:

- Begriplighet – detta syftar på i vilken utsträckning en person uppfattar sin miljö och livserfarenheter som strukturerade, förutsägbara och begripliga. När individer har en hög grad av begriplighet känner de att händelserna är ordnade och att det finns en viss logik i deras liv som motverkar kaos.
- Hanterbarhet – detta relaterar till en persons övertygelse om att de har de resurser och färdigheter som krävs för att hantera livets krav effektivt. Det handlar om att ha en känsla av kontroll och förmåga att vidta åtgärder för att hantera utmaningar och stressfaktorer, en känsla av handlingskraft.
- Meningsfullhet – denna aspekt innefattar tron att det finns ett syfte och en betydelse för livets upplevelser, och att det man gör är meningsfullt och värt besväret. Det handlar om motivation och känslomässig investering i ens dagliga aktiviteter och långsiktiga mål.

Människor med en hög känsla av begriplighet uppfattar att händelser i deras liv kommer vara förutsägbara eller förklarliga. Oavsett hur önskade eller oönskade händelserna är kommer personen att känna att hen kan förstå varför de händer. Människor med låg känsla av hanterbarhet kan anamma attityden att det som händer i deras liv är utom deras kontroll och att de är offer för dessa händelser. Ett mer modernt uttryck för en sådan attityd som Antonovsky menar kategoriserar personer med låg hanterbarhet skulle vara att de bär

”offerkofta”. Människor som i stället har en hög känsla av hanterbarhet ser händelserna i deras liv som hanterbara, som hinder som skall överkommas eller i värsta fall uthärdas. Dessa människor kommer inte att känna sig som offer för omständigheterna utan kommer att kunna ta sig genom även svåra stunder och komma ur sorg. Människor som har en hög känsla av meningsfullhet ser på händelser i livet som värda att investera känslor och tid i, medan de med låg känsla av meningsfullhet inte gärna investerar känslor i livshändelser och ser de mer som ovälkomna krav och bördor (Antonovsky 1987 s. 16-18)

En stark känsla av sammanhang är förknippad med bättre mentala och fysiska hälsoresultat. Människor med hög KASAM tenderar att vara mer motståndskraftiga inför motgångar (högre resiliens), har bättre hanteringsstrategier och upplever mindre stressrelaterade hälsoproblem (Antonovsky 1987). Antonovskys teori antyder att utveckling av en känsla av sammanhang kan främja välbefinnande och skydda mot de negativa effekterna av stress.

Det är viktigt att notera att känslan av sammanhang är en subjektiv konstruktion, och dess styrka kan variera från person till person. Vissa individer har naturligt en starkare KASAM, medan andra kan behöva arbeta med att utveckla och förbättra den genom personlig tillväxt, terapi eller andra interventioner (Antonovsky 1987).

3.2 Dramaturgi

Dramaturgisk analys är ett sociologiskt koncept utvecklat av Erving Goffman, professor i antropologi och sociologi. Goffmans dramaturgiska teori antyder att det sociala livet är att jämföra med en teaterproduktion där individer spelar olika roller, hanterar intryck och anpassar sitt beteende utifrån det sociala sammanhanget och publikens förväntningar. Den dramaturgiska teorin jämför sociala interaktioner med en teaterföreställning, med rollbesättning, scen och publik (Goffman 2009). Goffman menar att en individ presenterar sig själv inför andra på samma sätt som en skådespelare presenterar sin roll på en scen. Detta skådespel sker endast inför publik, det som Goffman kallar främre regionen (”Front Stage”). I bakre regionen (”Back Stage”) släpper man på framträdandet (Goffman 2009 s. 97-102).

Folk använder olika tekniker för att skapa en önskad bild och upprätthålla sociala normer, så som kläder, språk, kroppsspråk/gester och rekvisita. Vilken roll som spelas upp, alltså på vilket sätt en individ framställer sig, påverkas av omgivningen, eller regionen som Goffman kallar det (Goffman 2009 s. 97). Till exempel kan man inneha antingen rollen som student

eller lärare, de delar scen men deras rollframträdande (hur de beter sig, klär sig, vad som förväntas av dem) kan skilja mycket.

Precis som skådespelare bär masker för att gestalta olika karaktärer, tar individer på sig metaforiska masker (sociala roller) för att passa in i specifika situationer. Till exempel kan en person bete sig annorlunda på en anställningsintervju jämfört med hur de agerar med vänner. Personen tar då på sig masken av vän, eller i anställningsintervjun masken av professionell och anställningsbar. Goffman betonar publikens betydelse i sociala interaktioner (Goffman 2009). Man agerar olika baserat på vem man interagerar med och anpassar sina framträdanden därefter. Åskådarnas reaktioner formar det pågående framträdandet, ungefär som hur en publiks reaktioner påverkar ett liveframträdande i den teatraliska världen.

Goffman utförde studier på institutioner som fängelser och mentalsjukhus, där subjekten för studierna var berövade sina kläder och övriga rekvisita (Goffman 1961). Utanför institutionen skulle dessa rekvisita användas för att gestalta den roll som subjekten valt att spela. Den intagne behöver även göra en moralisk resa enligt Goffman, för att anpassa sig till sin nya kontext. Denna process menar Goffman förödmjukar den intagne, så att hen är lättare omformad i sin nya roll som intagen (Goffman 1961 s. 14). För den intagne ändras alltså regionen, samt möjligheterna till rolluppträdande när de normer och förväntningar som existerar i övriga samhället har förändrats. Goffman förklarar att när en individ institutionaliseras blir hen ofta vägd, mätt, fotograferad, förhörd om sin livshistoria, får nya kläder och blir inkvarterad någonstans inom institutionen. Denna process kallar Goffman för ”programmering” eftersom den intagne får gå genom detta för att bättre passa in i den byråkratiska formen (Goffman 1961 s. 16). Trots denna förödmjukningsprocess försvinner inte alla individualistiska uttryck från den intagne. Vissa individer gör uppror mot etablissemangen genom till exempel gester och grimaser bakom ryggen på de associerade med institutionen, exempelvis vakter. Vakterna blir då en symbol för själva institutionen. Goffman tolkar detta som att dessa individer behåller en viss distans mellan sig själv och institutionen och inte anammar den roll som institutionen vill att de ska framträda med (Goffman 1961). Detta kan även vara uttryck för olika rollframträdande i olika regioner. Lydig fånge framför fångväktaren, rebellisk bakom dennes rygg när framträdandet uppvisas för den grupp man tillhör (de andra intagna).

4. Metod

4.1 Kvalitativ metod och struktur

Denna studie baseras på kvalitativa intervjuer av semi-strukturerat upplägg. Jag har valt att använda mig av kvalitativa intervjuer eftersom syftet med studien är att utforska och tillvarata insikter om integrationsprocesser. För att skapa en förståelse av integrationsprocessen och de faktorer som påverkar hur processen tar sig för olika människor var kvalitativa intervjuer det val jag landade i. Genom att lyssna till andras erfarenheter och reflektera över dem tillsammans med intervjupersonerna kan man förhoppningsvis få en ännu djupare förståelse utan att ha upplevt processen själv. Som beskrivs av Rubin & Rubin (2005) tillåter kvalitativa intervjuer forskaren att se på situationen genom intervjupersonens ögon genom att empatiskt lyssna till intervjupersonens historia (Rubin & Rubin 2005 s. 3-4).

Som förstärkning till den kvalitativa metoden har jag använt mig av ett semi-strukturerat upplägg av intervjufrågor, med en intervjuguide (Bilaga 2) bestående av teman och frågor i kombination, i stället för ostrukturerat eller strukturerat upplägg. Det strukturerade upplägget passar bra till kvantitativ forskning och har specifika frågor i en specifik följd i intervjuguiden, medan det ostrukturerade kanske inte har någon intervjuguide att följa alls utan bara teman. Det semi-strukturerade upplägget ger möjlighet att ställa följdfrågor som inte ingår specifikt i intervjuguiden och tillåter att man avviker från frågeföljden, men erbjuder samtidigt en struktur i form av teman och öppna frågor i intervjuguiden (Bryman 2011 s. 412-416). Intervjuguiden som använts för denna studie bestod av övergripande teman, med uppräddade punkter under varje tema som har koppling till det övergripande temat, samt några specifika, öppet formulerade frågor. Detta gav mig möjlighet att vid starten av en intervju läsa upp övergripande tema för att bidra till att skapa en ram för intervjun och en känsla av sammanhang för intervjupersonen.

I övervägandet mellan strukturerade, semi-strukturerade eller ostrukturerade intervjuer menar Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2015) att valet är obsolet, eftersom alla kvalitativa intervjuer liknar varandra. Jag skulle dock kalla den jämförelsen de använder för semi-strukturerade intervjuer eftersom de beskriver en blandning mellan fasta frågeställningar och öppna frågor (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015 s. 37-38). Men jag håller med om att detta tillvägagångssätt verkar bäst lämpat för den sortens kvalitativ intervju jag vill göra. Därför använde jag mig av ett semi-strukturerat upplägg av intervjufrågor. De öppna frågorna jag

använt mig av har jag vävt in i intervjuerna på olika sätt och de står därmed inte med i den bifogade intervjuguiden (Bilaga 2). Frågornas form varierade beroende på intervjupersonen och situationen. De behandlade hur respondenterna uppfattade att deras mående förändrats över tid. De behandlade även deras syn på insatserna de tagit del av i nuläget, deras syn i dåtid och eventuell skiftning av denna syn respondenten själv har upplevt mellan då och nu. Dessa frågor ställdes bland annat för att få intervjupersonens retrospektiva syn på sin integrationsprocess och inte endast deras nuvarande syn. En mer strukturerad fråga jag använde mig av var inspirerad av forskningsfråga två, alltså löd den vilka stödjande insatser anser du ha haft störst vikt för din integrationsprocess. Denna fråga ställde jag i liknande form till alla respondenter. För att komma åt respondenternas retrospektiva perspektiv ställde jag följdfrågor, och bad de i vissa fall att utveckla sina svar utifrån hur de minns att de kände och tänkte då jämfört med nu.

4.1.1 Tillvägagångssätt

Jag har genomfört intervjuer med nio deltagare. Av dessa nio är det tre som drog tillbaka sitt samtycke, således är det sex deltagare som utgör underlag för empirin. Dessa deltagare uppehåller sig för närvarande i Sverige och har gjort så vid intervjutillfället i längst 11 år respektive kortast åtta år. Jag har valt att avgränsa deltagarna till personer som uppehållit sig i Sverige en viss tid. Detta för att säkerställa att de vid tiden för medverkande är vuxna och har haft tid att bearbeta sina upplevelser av integrationsprocessen. Att bli vuxen innebär en personlig mognad. Mognad är någonting som benämns som ett möjligt hinder mot validiteten inom forskningen. Detta är viktigt att ta hänsyn till i studier som berör barn och unga (Öst 2012). Det är ett medvetet val av mig att rikta undersökningen till de som redan genomgått denna mognadsprocess, ett så kallat målstyrt urval (Bryman, 2011, p. 350). För att tillåta deltagarnas retrospektion och få ett mer moget perspektiv på och utvärdering av integrationsprocessen, men också för att säkerställa validitet oberoende av mognadsprocesser. Deltagarna kom som asylsökande till Sverige när de var mellan 15-18 år utan medföljande vårdnadshavare, med undantag för en medverkande som endast var 14 år när hen kom till Sverige, vilket gör dem till ensamkommande unga. Jag värvade deltagarna till min undersökning genom ett utskickat informationsbrev (Bilaga 1) kring studien med medföljande kontaktuppgifter.

Intervjuerna genomfördes år 2020, då det var en pågående pandemi (Covid-19). Detta innebar att det fanns en hälsorisk med att genomföra intervjuerna i direktkontakt ansikte mot ansikte. Därför genomfördes intervjuerna genom videosamtal. De inledande kontakterna genomfördes via telefonsamtal samt textmeddelanden. Respondenterna kontaktade mig antingen via textmeddelande eller via telefonsamtal och informerade mig om att de var villiga att genomföra en intervju. I enlighet med de fyra etiska forskningsprinciperna (Bryman 2011) informerade jag om syftet med studien samt hur det var tänkt att det skulle gå till. Jag upprepade även frivillighetskravet på medverkan i studien, att deras svar endast skulle användas i samband med denna studie samt att de kommer anonymiseras. Jag informerade även om att intervjuerna kommer att spelas in och frågade om samtycke till detta. Därefter bestämde vi tillsammans en tid som fungerade för båda parter då vi kunde genomföra intervjun via videosamtal. För att säkerställa samtycke så upprepade jag dessa punkter i videosamtal när intervjun skulle genomföras.

4.1.2 Urval

För att komma i kontakt med möjliga intervjudeltagare har jag distribuerat ett informationsbrev (Bilaga 1) gällande studien i fyra stängda grupper på Facebook med koppling till asylsökande, ensamkommande barn/unga och asylrätt. Att en grupp är stängd innebär att enbart gruppens medlemmar har tillgång till materialet som läggs upp inom gruppen. Valet av grupper var ett bekvämlighetsurval, då dessa grupper fanns tillgängliga för mig.

Informationsbrevet har även blivit utsänt i min bekantskapskrets för att möjligen värva någon via snöbollsurval. Jag valde att göra så då jag har personer i min bekantskapskrets som skulle kunna leva upp till de krav jag har ställt på intervjupersonerna men som jag anser mig ha ett för personligt förhållande till för att det skulle kännas etiskt försvarbart att intervjua dem. Min tanke var att de inte skulle delta själva, utan hänvisa andra de känner som har liknande bakgrund till min undersökning. Snöbollsurval innebär att man genom en eller flera personer förvärvar fler personer som kan tänkas delta i undersökningen (Bryman, 2011, p. 434).

Avsikten med att distribuera informationsbrevet i stängda grupper på internet är för att nå fler och få access till relevanta intervjupersoner och nå ut till flera potentiella respondenter samtidigt. Eriksson-Zetterquist & Ahrne beskriver att man kan nå ut till respondenter genom kontakter via organisationer (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015, p. 40). Två av grupperna

på internet där jag distribuerade informationsbrevet är kopplade till organisationer som arbetar med ensamkommande barn/unga och asylrätt. Jag har etablerat en kontakt med någon inom organisationen och har på så sätt fått möjlighet att dela informationsbrevet på dessa plattformar.

Urvalet av deltagarna är de som hört av sig baserat på informationsbrevet. I informationsbrevet specificerades relevanta intervjupersoner som kom till Sverige som ensamkommande unga runt år 2011 och ensamkommande ung definierades som mellan 15 och 18 års ålder. Denna specificering av mina potentiella intervjurespondenter kallas av Bryman för ett målstyrt urval, eftersom det syftar till att ringa in mina forskningsfrågor (Bryman, 2011, p. 350). Det var tre respondenter som ej passade in på denna avgränsning, varav en avvek på ett sådant sätt att jag bedömde att hen ändå kunde medverka i intervjun. Personen hade befunnit sig i Sverige i sju år, och nådde således inte helt upp till vad jag definierat som cirka tio år men kunde ändå tänkas ha fått den känslomässiga och kognitiva distans till processen som var syftet med avgränsningen. Av de övriga två var det en person som inte heller nådde upp till tio år i Sverige, men som avvek från gränsen med hela sex år och som jag bedömde därför ej kunde medverka. Den sista respondenten som inte kunde medverka uppgav att hen inte var ensamkommande när hen kom till Sverige som ung.

4.1.3 Bortfall

Det har visat sig finnas en viss ambivalens hos intervjudeltagarna gällande medverkan. Det är två respondenter som har dragit tillbaka sitt samtycke efter genomförd intervju, och ytterligare en som under pågående intervju valde att dra tillbaka sitt samtycke och avsluta sin medverkan. Jag genomförde alltså nio intervjuer sammanlagt, men har endast använt mig av svaren från sex av dessa på grund av att tre drog tillbaka sitt samtycke. De som valde att avsluta sin medverkan gav som skäl att de inte kände sig bekväma att prata om sin process eller att de hade en rädsla för hur de skulle framstå. Jag förde dialog med dem och försäkrade dem att jag inte lägger någon värdering i de berättelser de ger mig för min studie. Att jag endast var ute efter vad som varit av vikt för dem under integrationsprocessen för att möjligen kunna se vad som kan underlätta för integrationsprocessen för andra ensamkommande unga. De förstod meningen med studien men var inte villiga att fortsätta sin medverkan. Bryman (2011) beskriver att en respondent kan till en början utge sig för att vara villig att delta i en intervju, för att sedan ändra inställning om kontakten med genomföraren inte är tillräcklig

(Bryman, 2011 p. 215). Det kan tänkas att kontakterna med de tilltänkta respondenterna har blivit negativt påverkade på grund av att de genomfördes skriftligt, per telefon samt videosamtal men utan faktisk direktkontakt. Dessa respondenters intervjusvar är inte del av den slutgiltiga empirin, jag har helt bortsett från deras svar i arbetet med empiri och analys.

4.1.4 Metodens tillförlitlighet

Reliabilitet syftar till tillförlitligheten, validitet syftar till att mäta det som avsågs att mäta i en undersökning (Jönson, 2010). Dessa begrepp används vanligen i kvantitativa undersökningar men kan även användas för att måla upp en bild av hurdan kvaliteten av en undersökning är (Bryman, 2011, p. 49). Det avser inte att återskapa resultaten av min kvalitativa undersökning, därav är inte reliabiliteten den samma som den kan bli i kvantitativ forskning (Bryman 2011 s. 49, 351-352). I stället syftar min uppsats till att uppfylla en äkthet genom att visa en rättvis bild av de ungas upplevelser och samtidigt hjälpa dem att förstå vad de har varit med om bättre, med ett grundläggande syfte att bidra till att förbättra arbetet med ensamkommande unga (Bryman 2011 s. 356-357). Validiteten kan mätas genom att jag skapade en trovärdighet i min undersökning genom att utföra den korrekt och återkopplade till respondenterna, så kallad respondentvalidering (Bryman 2011 s. 354-355). Detta syftar till att försäkra sig om att man som forskare har uppfattat respondentens beskrivning rätt (Bryman 2011 s. 353). Genom att spegla intervjupersonen genomgående under intervjun såg jag till att vi båda uppfattade berättelsen på samma sätt. I slutet av intervjun läste jag även upp en sammanfattning utifrån anteckningar jag förde under intervjun så att respondenterna fick möjlighet att kommentera eller bekräfta deras svar under intervjun. Undersökningen var tänkt att belysa frågan och frågeställningarna genom respondenternas perspektiv i tolkning av mig genom ett delvis dramaturgiskt perspektiv, så det var en naturlig del att återkoppla till dem. Tänkbara hot mot validiteten i undersökningen skulle kunna vara det som benämns som historia, mognad och bortfall (Bryman, 2011 p. 56) Historia syftar till händelser som kan påverka intervjupersonernas svar, utan att ha direkt koppling till studien. Mognad syftar till intervjudeltagarnas inre utveckling, som kan ske i olika takt och påverka deras svar på frågor. Bortfall är en risk mot validiteten eftersom det finns en möjlighet att de personer som valt att ej delta kan ha haft andra upplevelser än de intervjupersoner som medverkade i studien, vilka möjligtvis hade varit viktiga för utfallet (Bryman, 2011 p. 181). Detta innefattar även de respondenter som valt att dra tillbaka sitt samtycke, varpå deras svar ej användes. Dessa hot

mot validiteten skulle kunna motverkas genom att genomföra en kontrollstudie, i detta fall kanske en sådan skulle kunna innebära en undersökning kring integrationsprocessen hos asylsökande som kommit till Sverige i vuxen ålder.

4.1.5 Bearbetning och analys

Jag har bearbetat mitt insamlade material genom att först transkribera intervjuerna, bortsett från de intervjuer tillhörande respondenterna som drog sig ur då jag valde att inte använda mig av dessa. Därefter har jag kodat intervjuerna utifrån den inledande förståelsen som kom vid transkriberingen. Kodningen är en tolkning (Jönson 2010). De resulterande teman är språk, vilja att passa in, utanförskap och oro samt information kopplat till autonomi. Dessa teman synliggjorde mönster från tolkningen av materialet (Jönson 2010). En fråga i min intervjuguide avsåg vilken insats som var av störst vikt enligt intervjupersonerna för deras integrationsprocess. Den användes i analysen som Jönson (2010) beskriver att man kan använda sig av intervjuguidens frågor och möjliga svar för att koda data i kvalitativa undersökningar. På så vis har jag fokuserat på och identifierat viktiga stödjande insatser. De teman som framgick under kodningen blir möjligt att förstå på ett djupare plan genom Goffmans dramaturgiska perspektiv samt Antonovskys teori om känsla av sammanhang. På så vis passar perspektivansatsen ihop med de kodade teman (Jönson 2010).

4.2 Etiska överväganden

De etiska forskningsprinciperna är ett krav på information, ett krav på samtycke, ett krav på konfidentialitet och ett krav på nyttjande (Bryman 2011 s. 151-152). I informationsbrevet informerade jag om studiens frivillighetskrav på medverkande, samt att intervjupersonerna har rätt att dra sig ur. Lind tar upp hur viktigt det är att ge information om syftet med studien (Lind, 2015, p. 133). Både i informationsbrevet, och mer ingående vid första kontakt med intervjupersonerna, informerade jag dem om syftet med studien samt processen.

Respondenternas muntliga samtycke är inspelat avseende medverkan i undersökningen och även informationen att respondenterna när som helst under undersökningens gång kan dra tillbaka sitt samtycke och avbryta medverkan i undersökningen. Jag informerade även om att om samtycket dras tillbaka när studien är i sitt slutförande kan respondentens svar komma att användas ändå. Detta är någonting som ska förklaras ingående innan man påbörjar en intervju

med en ny tillkommen respondent (Bryman 2011). Trots att jag hade informerat om detta så valde jag att inte använda mig av data jag fått från de personer som valde att dra sig ur studien på grund av att jag ansåg mig redan ha tillräckligt underlag för denna studie. Jag har också förklarat att respondenten kommer att anonymiseras i arbetet med undersökningen, det kommer inte vara någon annan än jag som har kontakt med respondenterna, och jag har anonymiserat dem omedelbart. Jag syftar här till att jag inte har sparat några telefonnummer förknippade med namn eller någonting annat som kan avslöja identiteten av respondenten. Jag tog upp anonymiteten i informationsbrevet, och igen vid inledande kontakt och återigen i inledningen till intervjun. Jag har inte sparat kontaktuppgifter till respondenterna, och i de dokumentationer jag har använt har jag använt mig av "intervjuperson A", "intervjuperson B" och så vidare i stället för att benämna dem med namn. För att värna anonymiteten hos de deltagande respondenterna har jag valt att inte identifiera dem via genustillhörighet. I stället för att benämna dem i denna uppsats som "hon" eller "han" har jag valt att använda mig av det neutrala pronomenet "hen" för alla deltagande. Anonymitet innebär att aidentifiera intervjudeltagarna, även för forskaren, i enlighet med Brymans (2011) rekommendationer. All data förstörs efter publicering i LUP student papers.

5. Resultat och analys

I denna del av arbetet utforskar jag aspekter av integrationsprocessen utifrån intervjuerna, och de reflektioner som har kommit av empirin med teorierna känsla av sammanhang och dramaturgi som filter. Jag har identifierat fyra centrala teman som återkommer i samtliga intervjuer. Dessa är språk, vilja att passa in, utanförskap och oro samt information.

- Språk – svårigheter att lära sig språket, förstå och göra sig förstådd.
- Vilja att passa in – en önskan om att vara del av samhället och de olika sociala grupper som respondenterna mött.
- Utanförskap och oro – dåligt och dömande bemötande, rasism, uteslutning.
- Information – brist på information, önskan om mer information, koppling till autonomi.

För att få en övergripande bild av respondenterna presenteras de i anonymiserad form, som respondent A, respondent B och så vidare. Samtliga respondenter kommer från

utomeuropeiska länder, regionerna är Centralasien, Mellanöstern och nordöstra Afrika. Av respekt för anonymiteten samt på önskan av en respondent identifierar jag inte närmare vilket land de olika respondenterna kommer från. Respondenten gav som skäl att hen inte ville klumpas ihop med andra flyktingar från detta land samt att det inte gör någon skillnad för undersökningen, ett rimligt resonemang att ta i beaktning och respektera.

5.1 Presentation av intervjudeltagare

Respondent A – Kom till Sverige vid 14 års ålder, hade vid intervjutillfället bott i Sverige i 9 år. Jobbar inom bemanning för vård och omsorg. Lämnade sitt hemland vid 12 års ålder. Flyttade tillsammans med familjen från hemlandet till ett annat utomeuropeiskt land, efter några månader splittrades familjen och Respondent A flyttade vidare till ett tredje utomeuropeiskt land på egen hand och det var därifrån hen sen tog sig till Sverige.

Respondent B – Kom till Sverige vid 16 års ålder, hade vid intervjutillfället bott i Sverige i 8 år. Studerar på universitet. Lämnade sitt hemland ensam vid 12 års ålder. Bodde ett tag i ett annat utomeuropeiskt land innan hen påbörjade resan mot Sverige.

Respondent C – Kom till Sverige vid 15 års ålder, hade vid intervjutillfället bott i Sverige i 8 år. Tränar kampsport och fotboll. Lämnade sitt hemland vid 13 års ålder, i sällskap av en vän i samma ålder. Respondent C spenderade mer än ett år på flykt innan hen hamnade i Sverige.

Respondent D – Kom till Sverige vid 16 års ålder, hade vid intervjutillfället bott i Sverige i 11 år. Arbetar inom vård och omsorg. Lämnade sitt hemland ensam vid 15 års ålder. Respondent D hade bestämt sin slutdestination till Sverige då hen hade avlägsna släktingar som bodde här, hen var den enda av respondenterna som hade en bestämd slutdestination innan avfärd.

Respondent E – Kom till Sverige vid 15 års ålder, hade vid intervjutillfället bott i Sverige i 10 år. Jobbar inom el och energi. Lämnade sitt hemland ensam vid 12 års ålder. Bodde i två andra utomeuropeiska länder innan hen påbörjade sin resa mot Europa och slutligen Sverige.

5.2 Språk och information

De ensamkommande jag intervjuat har alla behövt lära sig ett nytt språk från grunden, utan någon förförståelse, och det så snabbt som möjligt för att kunna ta hand om sig själva, lättare

ta del av myndighetsbeslut och få möjligheten att börja i svensk skola. I de inledande faserna var de tvungna att använda sig av tolk, vilket inte alltid är det lättaste. En central del i integrationsprocessen är språket. Om man inte kan språket som talas där man är har man svårt att tillgodose sina egna mest basala behov (Allwood & Johnsson 2009a s.25). Detaljerade uppgifter och nyanser i berättelsen kan försvinna i tolkningen (Ascher 2009 p.40).

5.2.1 Bemötande

Flera av intervjupersonerna beskriver att de kom till Sverige utan kännedom om landet eller befolkningen i förväg. De har haft en uppfattning om att det finns ett land som heter Sverige, och i några fall har de blivit rekommenderade av andra på flykt att söka sig till Sverige om så var möjligt. Detaljbeskrivningen har dock uteblivit och intervjupersonerna beskriver en slags inledande kulturell chock. Respondent A beskrev det så här:

Nu har jag anpassat mig lite till folket, ser man någon så ska man inte säga 'Hej hur mår du, vad gör du' och så, i nutiden är det inte vanligt. Men för mig från början är det vanligt att säga så. Till och med om folket ser arga ut så frågar jag ändå. – **Respondent A**

Respondent A beskriver här att folket i Sverige är inte lika pratglada som hen är van vid att människor är, och som människor kan vara i andra kulturer. Hen har behövt anpassa sin nivå av utåtriktning för att bättre passa in.

Om det dramaturgiska perspektivet används för att se på ensamkommande unga, så kan märks att deras scen har bytts ut. Även deras rollframträdande och deras masker är under ständig revision allt eftersom de tar sig från rollen som barn i ett familjesammanhang i hemlandet till nyanländ ensam i Sverige. Som i fallet med Respondent A anpassar de ensamkommande sin rollframställning i den främre regionen beroende av sin nya publik och sin nya scen.

En av de största förändringarna är när de går från självständig och ledande i en livsfarlig flykt, till att vara omyndig i det nya landet (Jahanmahan & Bunar, 2018). De ensamkommande är här helt beroende av de sociala insatserna för att skapa sig en trygg och stabil tillvaro i Sverige. En av dessa insatser är godmanskap, det vill säga en tillförordnad vuxen person som

ska företräda och sörja om den unge. Det har framkommit i intervjuerna att flertalet respondenter har haft dåliga upplevelser med sina gode män. Respondenterna A, B och C har känt sig åsidosatta och inte prioriterade av sin gode man.

...det fanns vissa gode män som jobbade inte som god man för att tjäna pengar, de jobbade för att hjälpa ungdomar. Så den här känslan fick jag inte från min gode man. – **Respondent B**

Respondent B beskriver hur hen uppfattade att vissa goda män inte arbetar för att hjälpa utan fokuset ligger på att tjäna pengar på jobbet med ungdomarna. Hen saknade känslan av en bundsförvant, någon som ville hjälpa och underlätta för hen. Det var flera intervjupersoner som beskrev en snarlik känsla, eller avsaknad av sådan.

Jag har också pratat med socialen att jag klarar mig, jag har, kolla, varför ska jag ha en god man som bara tjänar pengar på mig? Under två år så träffade jag honom kanske två gånger. – **Respondent A**

Respondent A beskriver hur hen kände sig utnyttjad av sin gode man. Hen ville hellre klarar sig ensam än med en god man som hen inte hade någon relation till. Nära relationer är någonting som forskningen kring ensamkommande unga identifierat som viktigt för att främja barnets mående och underlätta asylprocessen (Socialstyrelsen 2014). Det finns ett behov hos de ensamkommande av att känna sig omhändertagna av de personer de stöter på i sitt vardagliga liv, däribland gode män (ibid.). Den känslomässiga investeringen kan förknippas med meningsfullhet som del av KASAM (Antonovsky 1987). Det kan hjälpa de ensamkommande att se meningen med att investera tid och känslor i andra aspekter av livet. Högre känsla av sammanhang leder i sin tur till högre resiliens som kan hjälpa de ensamkommande unga att hantera sin situation som asylsökande.

Respondenterna beskrev att de som svar på dåligt bemötande hade försökt föra dialog med både god man och socialsekreterare. Respondenterna fick gehör och fick därefter byta till en ny god man. För Respondent A blev det inte bättre, utan hen kände sig fortfarande åsidosatt

och bortprioriterad, även av den nya gode mannen som senare kom att bli hens förvaltare. En sådan situation kan göra att personen känner att hen har en låg grad av det som Antonovsky (1987, s.19) kallar hanterbarhet, och även en låg grad av meningsfullhet. Personen kan känna att det ligger utom hens kontroll och att det inte är värt mödan att försöka byta god man igen. Respondent A kände sig till och med motarbetad av sin förvaltare, till exempel när hen ville ta körkort.

En dag sa jag att jag ska börja med körkortet. Han sa ta det lugnt, ta det lugnt, du har inte ens fyllt 18 år och du har mycket tid på dig. Jag är inte så blyg så jag sa okej då, så jag ska vänta tills jag fyller 65 och blir pensionär innan jag kan ta mitt körkort? Jag började själv och en månad efter jag fyllde 18 så fick jag mitt körkort. Han sa inte åh, grattis, bra jobbat. Han sa bara nej, nej, du ska inte. Han blev bara glad när man sa hejdå. – **Respondent A**

Respondent A beskriver hur hen tog upp frågan om körkort till sin förvaltare men det fick ett svalt mottagande. Respondent A tog då eget initiativ och klarade av körkortet utan hjälp från förvaltaren. Inte heller när respondent A hade klarat av det på egen hand uppfattade hen något engagemang från sin förvaltare.

En del av dessa dåliga upplevelser kan kopplas till brist på klar information eller fastställda gränser från socialsekreterarens sida samt från den gode mannen. Förväntningarna har höjts hos de ensamkommande då de har hört och sett andra ungdomar i närheten, vänner eller andra på samma boende, ha en närmare kontakt med deras gode män. Flera respondenter beskrev att de sett skillnader på deras gode man gentemot andra ensamkommandes gode män.

Så jag önskade att jag kanske hade någon annan, som fanns när jag mådde inte bra. ... Inte bara möte i Migrationsverket, eller socialen. – **Respondent B**

Respondent B beskriver här närmare att hen ville ha en vuxen som kunde ställa upp för hen och stötta hen. I forskningen har det framkommit att även de goda männen uppfattar behovet av nära relationer och omsorg som finns hos de ensamkommande unga (Socialstyrelsen

2014). Detta leder till att en del gode män utövar mer omsorgsarbete än vad som krävs av dem i rollen som god man (ibid.). Eftersom denna nivå av omsorg inte innefattas i uppdraget som god man är det heller ingenting som kan förväntas av alla gode män, vilket kan ge skillnader i bemötande. Respondent C beskriver hur stor skillnad det kan vara mellan olika gode män.

Den första jag fick kändes mer som han bara skulle komma och göra vissa saker det var lite mer som han skulle bara följa rutinen du vet. Men den nya jag fick, det kändes helt annorlunda. Hon ville göra andra saker också och hon la sin tid på mig och så mycket mer, sin fritid också. Och mycket mer engagerad. – **Respondent C**

Respondent C berättade att till skillnad från respondent B blev hen mycket nöjd efter byte av god man. Hen kände ett engagemang från denne gode man som spillde över i dennes fritid.

De ensamkommande unga kanske har för höga förväntningar på att den gode mannen ska vara en mer aktiv del i den ungas liv, eller så har den gode mannen missbedömt den ungas förmåga till autonomi. Respondenterna har uttryckt i intervjuerna att de förväntades klara av mycket själva, som att planera sin tid och sköta sitt skolarbete i kombination med att knyta kontakter och göra sig bekant med samhället och dess strukturer. Några av dem beskrev att de önskade att någon kunde förklara bättre för dem hur allting fungerar i Sverige. Att känna till regionen och scenen är en av förutsättningarna för att kunna göra en rollframställning. Det är också viktigt att känna till sin omgivnings förutsättningar för att uppnå begriplighet enligt teorin om KASAM. Det är en stor aspekt i att etablera sig i ett nytt land, att förstå hur saker fungerar och det är en stor del av att må bra att ha någon man kan lita på som hjälper en att navigera (Eide & Hjern 2013).

Flera av respondenterna beskrev att de hade en annan förväntning på den gode mannen och personalen på boendet än som det spelades ut. Det finns alltså en bristande överensstämmelse mellan den gode mannens rollframträdande och förväntningarna på rollen. Diskrepansen mellan den ensamkommande ungas förväntningar och det verkliga förfarandet kan till viss del tänkas påverka hur den ensamkommande unga i framtiden ser på auktoritetspersoner och myndigheter. Hen kan ha konstruerat en bild av dessa baserat på hens upplevelse av sin gode man. Hur den gode mannen gör sitt rollframträdande är därmed viktigt. Den gode mannen blir som en påtaglig och mer förställic representation av staten och samhället i stort, som kan vara

ganska abstrakta koncept. Om det inte går att lita på den gode mannen, om den gode mannen åsidosätter eller ignorerar, blir det en reflektion av staten och den ensamkommande kan komma att uppfatta staten och samhället i stort som avvisande. Goffman (1961) beskrev liknande i sin teori och forskning kring institutionalisering, hur de som är auktoritetspersoner i institutionen blir ett med den i publikens ögon. Fångväktaren är inte längre individ, utan en del av fängelset och representerar institutionen (Goffman 1961). Det är på samma sätt jag ser en risk att den gode mannen som gjort negativt intryck blir en symbol för staten eller samhället i stort och riskerar att färga den ensamkommande ungas synsätt på staten, samhället och auktoriteter. Avvisning i detta sammanhang skulle kunna leda till det som Berry (Berry et al. 2006) kallar marginalisering, som står i motsats till integration.

Berry har beskrivit fyra olika sorters anpassning i integrationsperspektiv som assimilation, separation, marginalisering samt integration (Berry et al. 2006). Respondenterna har beskrivit ett femte perspektiv som liknar marginalisering i det att kulturellt upprätthållande inte engagerar den ensamkommande unga. Interaktion med andra och samhället i stort är dock högst eftersökt men inte alltid besvarat. Respondenterna beskriver att de gärna ville ha information, ta del av svensk kultur och svensk historia, och få en känsla av sammanhang men vissa av dem har känt sig uteslutna från att ta del av detta. Att bli inbjuden att delta i olika kontext verkar ha varit av vikt för respondenterna. Flera av dem beskrev att det varit meningsfullt att ha en eller flera personer som har visat dem hur man gör och betar sig i Sverige. För Respondent C har boendet och personalen där haft väldigt stor vikt i hans integrationsprocess.

Utifrån vad jag hade sett så var vårt boende ett av de bästa i hela Skåne.

Personalen, vi hade personal med olika ursprung och de var utbildade. De visste hur de skulle göra för att det skulle kännas rätt alltså. Som ett hem liksom, för oss ungdomar. Riktigt skönt. Kände stöd i personalen och kunde vända mig till dem med vad som helst. De fanns alltid där. Och jag personligen tycker just det boendet man bor på när man kommer hit är en av de största viktiga sakerna som avgör hur man blir sen som människa. Att komma till rätt folk och rätt boende. Hur man blir mottagen av personalen självklart, och hur det här boendet är uppbyggt och så. – **Respondent C**

Hen beskriver hur personalens stöd gjorde att de kom närmare varandra och de kändes som familj. Just en sådan relation har även i tidigare forskning visat sig ha stor vikt vid integrationsprocessen (Socialstyrelsen 2014, Darvishpour et al. 2019 s.78, Darvishpour & Westin 2015 s. 234). Därför blir det viktigt hur boendepersonalen, god man/förvaltare, socialsekreteraren och andra vuxna auktoritetsfigurer i den ungas liv, framställer jaget och deras regionförklaring för den unga blir viktig del av integrationen.

Boendet är alltså av vikt för att den ensamkommande unga ska kunna växa, som beskrivet i Socialstyrelsens rapport (2014) och forskning (Eide & Hjern 2013). För Respondent E har det i stället varit en annan relation med liknande funktion som har varit av stor vikt för hen. Hen beskriver att hen mötte en vän genom skolan, som kom att bli som en bror för hen och de har kontakt fortfarande idag.

Precis, där jag började komma in i samhället, med hjälp av min kompis. Han berättade liksom hur det fungerar. Till och med hur det fungerar i fest liksom. Vilken typ av fest finns det här, var festar man, hur festar man, jag hade aldrig varit med på någon fest, det var en ny grej för mig. – **Respondent E**

Respondent E beskriver att det var lättare att knyta an till denne vän än till personal på boendet, eftersom de var i samma ålder. Skolan är en plats som tillåter möten med personer i samma ålder som de ensamkommande och som kan hjälpa dem att bygga ett nätverk i sin nya kontext. Skolan kan även ge struktur till vardagen, samt bidrar till en känsla av sammanhang och mening (Eide & Hjern 2013). Det är inte bara samhällsfunktioner och läxa dessa ensamkommande unga behöver hjälp med att förstå, eller bli introducerad för. Även sådana kontexter som för andra kan tas för givet hur de ska gå till och hur någon ska rollpresentera sig där kan för någon som aldrig upplevt det förut kännas otroligt främmande. Att ha en allierad som hjälper till att skapa rollframställningen kan ha stor påverkan. En person som hjälper till att skapa begriplighet enligt KASAM. Som vännen gjorde för respondent E. Respondent D beskriver att hen fick mycket hjälp att förstå olika kontext från sina släktingar som hade bott en tid i Sverige.

Om jag inte hade de som förklarade, så vet jag inte hur jag skulle få veta hur allting gick till och vad jag skulle göra. För det var ingen som sa någonting. –

Respondent D

Släkten och det sammanhang hen fick genom dem menar Respondent D har varit av stor vikt för hen. Vid vidare utveckling visade det sig att Respondent D varit helt beroende av sina släktingar den första tiden eftersom hen inte kände sig bekväm att prata med tolk, eller inte förstod tolken. Hen blev även inkvarterad hos sina släktingar och har genom detta en något annorlunda upplevelse av den första tiden i Sverige än övriga respondenter. Till skillnad från dem kände Respondent D en omedelbar samhörighet till de hen hade runt sig. Hens känsla av begriplighet och hanterbarhet verkar ha varit högre än övriga respondenter. Med respondent D som exempel belyses det tydligt hur sociala kontakter med stöd och omsorg hjälper den ensamkommande unga att skapa en känsla av sammanhang i sin nya tillvaro. Känslan av sammanhang och att engagemanget i det nya samhället har bidragit till respondent Ds integrationsprocess. Med stödet från slakten och den kulturella kontext som finns där skulle jag kategorisera respondent D som integrerad enligt Berrys fyrvägsmodell, då hen både upprätthåller ett kulturellt underhåll och ett engagemang i samhället i stort (Berry et al. 2006). Hen har haft en fördel i sina anknytningar i Sverige när hen anlände, då de har påskyndat processen men kanske också bidragit till att minimera riskerna med exkludering, som påverkar hur man tas emot i samhället som asylsökande (Darvishpour & Månsson 2019). Bemötande som stödjande insats uppfattas vara av vikt för den ensamkommandes känsla av sammanhang och i förlängningen deras integrationsprocess.

5.2.2 Tolk

Att göra sig förstådd är en viktig aspekt i asylprocessen, det kan vara avgörande för utfallet hur väl man lyckats förmedla sin situation och sina asylskäl då det ligger i den asylsökandes händer att bevisa att hen har skyddsbehov (Ascher 2009 s.40). Det kan vara svårt för den ensamkommande att öppna upp sig om sin historia, och inte sällan sker detta via tolk. Det blir viktigt för den ensamkommande unga att kunna uttrycka sin historia, även genom tolk, inte bara för utfallet av asylprocessen men även för egen bearbetning av traumat som kommer med flykt (Ascher 2009 s.40-41). Flera respondenter uttryckte svårigheter med att använda sig

av tolk. Respondent B beskriver att hen vid flera tillfällen inte fick tolk på sitt modersmål, utan tolken pratade ett snarligt språk. Även att hen hade svårt att anpassa sig i början av sin vistelse i Sverige.

Alltså det var en annan känsla för allting var nytt. Språket, människorna, miljön. Och efter en tuff resa, när man får veta att då är man framme i det landet man vill, då blir man glad, självklart. Samtidigt var det en annan känsla som sagt, att jag kände mig kanske som en främling mellan många som pratade ett språk som jag inte fattar. – **Respondent B**

Respondent B tyckte att Sverige var som en helt ny värld, som hen kände sig som en främling i. Genom respondent Bs ord blir det tydligt vilken skillnad språket gör för känslan av sammanhang. För att kunna ta del av samhället och kulturen och den inneboende känslan eller atmosfären, behöver du kunna förstå språket som talas. I likhet med detta angav Respondent D också att språket var viktigt för hens autonomi, för att hen skulle kunna klara sig själv exempelvis genom att gå och handla i affären. Att kunna svenska möjliggjorde större ansvarstagande för den egna personen. Respondent D kände frihet när hen inte var beroende av någon annan för att handla förnödenheter. Respondent D hade släkt i Sverige som kunde lära hen enklare fraser. Hen uppgav även att hen fallit i en fälla där hen hellre har tytt sig till personer i sin närhet som talar samma modersmål som hen, någonting hen anser i efterhand kan ha försvårat hens integrationsprocess. Även Respondent E anger att språket är viktigt för att kunna knyta kontakter som kan vara av vikt för integrationsprocessen.

Ja, om du vill ha kontakt med människor där som du bor, då måste du kunna snacka. Du måste kunna prata och hitta kompisar och kontakter. Språket är viktigt.
– **Respondent E**

Respondent E anser alltså att språket är grundläggande för att kunna trivas och utvecklas. Hen ansåg också att det var viktigt att lära sig språk i olika kontext, exempelvis upplevde hen tidigt att de andra på boendet samt de vänner hen hade i skolan inte uttryckte sig på samma sätt som personalen på boendet eller socialsekreteraren. Min reflektion kring detta är att även det är en

del av rollframställningen. Det finns de som enbart talar svenska men ändå har svårt att förstå när vissa myndigheter uttrycker sig. Man kan se hur det kan innebära en svårighet för de ensamkommande när de har begränsad förståelse för språket. Flera respondenter berättade också om svårigheter med att berätta sin historia vid Migrationsverket på grund av missförstånd av tolken, samt en svårighet att öppna upp när samtalet skulle gå genom flera. Denna svårighet kan tänkas komma från att rollframställningen får en förskjutning när språket ska översättas av en tredje part först på det ena hållet och sedan tillbaka. Saker som ansiktsuttryck, tonfall, ögonkontakt och minspel kan gå förlorat i översättningen. Dessa är viktiga komponenter för ett givande samtal och gott bemötande (Blennberger 2013 s. 33-34). Kontrollen över rollframträdandet förloras. I vissa fall är det även så att tolken inte fysiskt sitter med i rummet, utan tolkningen sker över telefon. I dessa fall är det ännu svårare för den ensamkommande och den andra parten att använda sin rollframställning som den är tänkt, och anpassa den efter hur den mottas. Det kan också vara väldigt djupa samtal som sker genom tolk, som berör exempelvis religiös tro eller sexuell läggning, som kan vara mycket svårt för den ensamkommande att formulera på sitt hemspråk, och svårt för tolken att redogöra för på rätt sätt. Respondent C beskriver den känslan som infinner sig när man har djupa samtal genom tolk.

Det var konstigt att använda tolk. Med den man ska prata med så man får inte samma känsla, det känns inte helt rätt eller normalt. – **Respondent C**

Respondent C menar här att det kändes onaturligt att använda tolk. Som framgår av forskningen är det viktigt att den ensamkommande unga känner sig bekväm nog att berätta sin historia under asylprocessen, samt gällande de stöd hen behöver (Darvishpour & Westin 2015, Allwood & Johnsson 2009a). Det är viktigt att kunna framställa sig rätt i integrationsprocessen. Inte minst under asylprocessen när de ensamkommande ska ge skäl för att få stanna i Sverige. Det är också viktigt att de andra som utgör samhället i stort och institutioner kan framställa sig rätt. Språket är en av de saker som respondenterna uppgav som det viktigaste för en lyckad integration. Det är kopplat till de andra centrala teman som återkommer i intervjuerna. Med brister i språket blir det svårt att ta till sig och förstå den information som erbjuds, vilket kan medföra att autonomin och känslan av sammanhang blir sämre. Dessa i sig är kopplade till de teman som rör viljan att passa in och utanförskap och

oro, har den ensamkommande unga en låg begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet får hen svårt att hitta motivation att ändra sin situation och ta initiativ till att ta del av samhället.

Tolk som del av en stödjande insats uppfattas vara av vikt för hur den ensamkommande lyckas framställa sig och kan ha en påverkan på asylprocessen.

5.3 Vilja att passa in och utanförskap

Den kollektiva uppfattningen av ensamkommande unga i vårt samhälle har varierat över tid (Darvishpour & Månsson 2019). En del kanske har en föreställning om hur ett barn är, baserat på andra rollframställningar hen har upplevt. Men den behöver inte stämma överens med alla barn. Om man ser till att ensamkommande unga kommer från en annan kontext, en annan region, som har andra rollföreställningar och annan rekvisita blir det naturligt en viss diskrepans. Det som händer den ensamkommande unga när hen kommer till Sverige kan liknas vid Goffmans observationer av intagna (Goffman 1961). Deras region, möjligheter till framträdande och förutsägbarheten och förväntningarna har förändrats. De behöver inte lämna från sig tillhörigheter som de intagna, men de har ofta inga tillhörigheter med sig.

Respondenterna har vittnat om att tappa bort sina ägodelar på vägen till Sverige, till och med identifikation så som pass. Det som händer dem när de kommer hit liknar processen som Goffman beskriver för den intagne, med fotografering, mätning, vägning, inkvartering. Denna mortifieringsprocess kan förstärkas ytterligare genom åldersbestämning som Migrationsverket kan begära, dock har ingen av respondenterna genomgått en sådan. Jag hade en förutfattad uppfattning om att asylsökande i stort drar en lättnadssuck den första tiden i Sverige, efter mätning, vägning och inkvartering. Men det är inte så de ensamkommande unga beskriver det. Tvärtom beskriver de rädsla och oro en ganska lång tid efter ankomst, för att det har varit svårt för dem att tänka att de skulle få stanna samt att asylprocessen varit långdragen.

5.3.1 Orolighet och ängslan

Det framkom under arbetet med materialet att orolighet och ängslan spelar en roll i respondenternas integrationsprocess. Respondent E beskriver att den rädslan som kommit från flykten än idag sitter kvar i hen.

Jag var rädd. Jag var rädd från när jag kom ut från mitt hemland. Jag hade den känslan hela vägen tills jag kom hit, tills jag var på boendet, och kanske jag har lite grann fortfarande. – **Respondent E**

Respondent E menar att hen trots att det har gått lång tid sedan hen var på flykt, fortfarande kan känna av den rädslan och ängslan som hen kände då. Rädsla och oro kan tolkas som psykisk ohälsa, och Respondent E uppgav att hen haft kontakt med psykolog under första tiden i Sverige. Hen träffade en psykolog under ett år, kontakten upphörde när Respondent Es familj kom till Sverige. Hen beskriver att hen fortfarande i vuxen ålder kan drömma mardrömmar om vad hen var med om innan hen kom till Sverige och ha svårt att sova. Det framgår i forskningen att prevalensen av PTSD är stor hos ensamkommande unga (Solberg et al. 2020). Det är dock ingen av respondenterna som har bekräftat (eller dementerat) att de har eller har haft den diagnosen. Respondent B uppgav att hen vid ankomsten till Sverige mådde både fysiskt och psykiskt bra, men att väntan som kom med asylprocessen tärde på den psykiska hälsan. Detta kan tolkas ha påverkan på känslan av sammanhang. Minskad kontroll över situationen leder till sämre hanterbarhet och handlingskraft (Antonovsky 1987). Mindre handlingskraft innebär sämre resiliens. Resiliens har forskningen identifierat som en aspekt av ensamkommande ungas välbefinnande (Jahanmahan & Bunar, 2018). Respondent A uppgav också att hen vid ankomsten till Sverige mådde bra, men att hen efteråt började må dåligt psykiskt. Både på grund av asylprocessen och även på grund av hur hen blev mottagen i Sverige av andra.

Under mitt program mådde jag inte bra, det var kanske många men det var typiskt två grupper. Invandrare på ett ställe och svenskar på andra. Integrationen funkade ingenting. ... Det är som jag känner, men det är många som har berättat också. I Sverige, jag har nu svenskt medborgarskap. Ja, jag har skaffat körkort, jag har lärt mig svenska, jag har jobb, bil, jag har gått skolan, jag har yrke, jag jobbar men ändå det är bara typ som att... Nja, jag känner inte heller att jag är en del av samhället. – **Respondent A**

Respondent A beskriver att hen och andra som inte tillhör den norm som hen anser råder i det svenska samhället (gällande specifikt hudfärg och kulturella uttryck), även om de bott hela sitt liv där, blev mötta med rasism och utanförskap i deras hemkommun. Hen beskriver en känsla av att inte vara välkommen, samt att denna känsla nu har fått hen att fundera på att flytta.

Respondent B bodde ett tag i samma område i Sverige som Respondent A, och bekräftar Respondent As bild av hur invandrare blir uppfattade där och fick en dålig känsla av det. Respondent B hade möjlighet att flytta till en annan del av Sverige på grund av studier, och gjorde det. Det framstår som mycket viktigt för integrationsprocessen hur samhället i stort och andra bemöter och behandlar de ensamkommande unga. Respondent A var den enda som uttryckte att hen inte kände sig som en del av samhället och att integrationsarbetet inom kommunen och skolan hade brustit. Hen var också den enda som tog upp rasism. Den anpassningsform som Respondent A verkar ha anammat liknar marginalisering enligt Berrys fyrvägsmodell (Berry et al. 2006). Hen har behövt överge sin kulturella kontext i strävan på att passa in, men blir ej emottagen och kan därför inte anamma den nya kulturen. Att få ta del av och vara inkluderad i samhället är av vikt för integrationen (Darvishpour & Westin 2015 s. 232-233). Om integrationen ska vara lyckad krävs ansträngning från både individ och samhälle. Att de ensamkommande unga ska kunna utvecklas, växa och må bra är avhängigt av hur hen interagerar med samhället och hur samhället interagerar med hen. Båda parter måste både ge och ta (Allwood & Johnsson 2009b s.237). Om det är uppenbart vad som förväntas av de ensamkommande, och uppenbart vad som förväntas av samhället är chansen till att nå det gemensamma målet större. Förutsägbarhet, kontroll och motivation är enligt KASAM det sätt man når ett mål (Antonovsky 1987). Ett mer öppet sinne med mer acceptans kommande från delar av befolkningen skulle troligtvis bidra till bättre integrationsmöjligheter.

Respondenterna har även beskrivit att det är viktigt att ha ett svenskt kontaktnät, innehållandes människor som har just acceptans. De beskriver att när de känner sig välkomnade bidrar det positivt till integrationsprocessen.

Orolighet och ångslan uppfattas vara föremål för insatser inom integrationsprocessen.

Kontakter med hjälpinstanser och nära, tillitsfulla kontakter hjälper de ensamkommande unga att känna en känsla av sammanhang och bidrar till deras handlingskraft.

5.3.2 Anpassning

Respondenterna har alla beskrivit en vilja av att passa in, och en öppenhet för förändring av den egna personen. Kanske är det en lite mer positiv aspekt av att byta kontext i ung ålder, då unga människor har ryktet om sig att vara anpassningsbara. Att vara just anpassningsbar verkar vara ett viktigt personlighetsdrag i integrationsprocessen. Enligt Berry (Berry et al. 2006) uppnås integration genom att i lika delar söka upp och anpassa sig till sitt nya sammanhang och behålla den kulturella kontext man tagit med sig från födelselandet. Anpassningen behöver ske från både den ensamkommandes sida och samhället i stort. Samhällets inställning och acceptans av de ensamkommande unga står i direkt relation till deras möjlighet till integration enligt Berrys (ibid.) modell. Som framgår av forskningen finns det orsak till oro gällande det dynamiska förhållandet mellan den ensamkommande unga och samhället i stort, eftersom samhället blivit alltmer exkluderande gentemot asylsökande (Darvishpour & Månsson 2019). Det identifierades av respondenterna som viktigt att ha den dynamiska processen med samhället och att bli accepterad. Respondent As syn på det som har störst vikt hade skiftat från det att hen var i de inledande faserna av integrationsprocessen till nu, tidigare lade hen större vikt vid språk men nu kände hen att det var viktigare med gemenskap och att bli välkomnad av samhället i stort. Hen var den enda deltagaren som klart uttryckte en förskjutning i sitt synsätt. Anledningen till detta kan bero på det som respondent A uttryckte som att hen blivit utsatt för rasism och utanförskap.

Anpassning är en central del av integrationsprocessen och insatser som främjar anpassning av både individen och samhället blir av vikt för att lyckas nå målet integration.

6. Avslutande diskussion

Syftet med uppsatsen var att bidra till förståelsen av ensamkommande ungas integrationsprocess, genom att undersöka insatser genom ensamkommande ungas retrospektiva perspektiv. Jag ville undersöka om det som de la vikt vid i integrationsprocessen förändrades över tid. Jag ville även se vad de identifierade som viktigaste insatsen i integrationsprocessen samt om det fanns en insats som alla medverkande tyckte var hjälpsam. Ett flertal insatser berördes och tolkas som av vikt för de ensamkommande ungas integrationsprocess.

Den första frågeställningen gällde vilka aspekter av integrationsprocessen den ensamkommande unga lägger vikt vid när hen är aktiv i processen respektive i efterhand. Här identifierades en viss skiftning från mer praktiska aspekter så som språkinläring, till mer abstrakta aspekter som gemenskap. När respondenterna mindes tillbaka på de inledande faserna i integrationsprocessen så värderade de den praktiska hjälpen som de fick genom boendet med språkinläring och genom den gode mannen. I senare lägen mindes de att de var mer kontaktsökande och värderade sådant som kompisrelationer och stödjande boendepersonal. I stort verkade dock respondenterna värdera samma aspekter av integrationsprocessen både när de var aktiva i processen och i efterhand. Det lades vikt vid gemenskap, information och välkomnande in i det svenska samhället. Alltså värderade de språk, skolgång och den gode mannen när de var aktiva i sin integrationsprocess. Bemöts de i denna fas med rasism eller andra förutfattade meningar verkar det ha en negativ inverkan på deras resterande integrationsprocess. I efterhand lade de därför stor vikt vid välkomnande och gemenskap. Känslan av att vara en del av samhället värderade de i efterhand när de genomgått integrationsprocessen. Gällande den andra frågeställningen, vilka stödjande insatser uppfattas av den ensamkommande unga ha störst vikt vid integrationsprocessen, identifierades fyra teman i den insamlade empirin. Dessa teman var språk, viljan att passa in, utanförskap och oro samt information. Dessa är alltså de aspekter som har identifierats ha vikt vid integrationsprocessen. Aspekterna var knutna till redan existerande sociala insatser som god man och boende, och spelade roll för intervjudeltagarna hur de har uppfattat en insats. I stort ansåg respondenterna att svenska kontakter och i synnerhet språket var av störst vikt vid integrationsprocessen. Språk och information är nära sammanlänkat, liksom viljan att passa in och utanförskap och oro. Samtliga deltagare uttryckte på något sätt att språk och gemenskap var centralt. Språk och gemenskap är faktorer som har ett samspel med varandra inom integrationsprocessen. Språkinläring är kommunikativt och kan försvåras eller förenklas beroende på personens roll i den samhälleliga gemenskapen. Språk är någonting som behöver utövas för att läras, om en person har en del i gemenskapen har hen bättre förutsättningar att öva på språket. På samma sätt är det lättare att ta del av en gemenskap om man förstår språket. Detta är inte helt olik det som tagits upp av Socialstyrelsen i deras kartläggning (Socialstyrelsen 2014) angående nära relationer och omsorg. Gemenskap innehåller både känslan av omsorg och nära, tillitsfulla relationer. Tredje forskningsfrågan berörde gemensamma nämnare, om det fanns en stödjande insats som identifieras av samtliga deltagare i undersökningen som vital för integrationsprocessen. Det framkom att gemenskap

och kommunikation var gemensamma mål för intervjupersonerna i sina respektive integrationsprocesser.

Med hjälp av de ensamkommande ungas retrospektiva perspektiv kunde jag dra slutsatser om hur de utvärderade insatser och asylprocessen i stort. De ensamkommande unga har visat på en inneboende resiliens som har hjälpt dem att anpassa sig till sin nya kontext. Denna resiliens har även tagits upp i tidigare forskning avseende ensamkommande unga, där det har beskrivits att ensamkommande unga innehar både högre resiliens och högre utsatthet än befolkningen i stort (Darvishpour & Westin 2015). Anpassningen är en form av integrationsprocess som de ensamkommande unga har visst inflytande över, till skillnad från andra aspekter exempelvis samhällets inställning. Om de aspekter som står utanför den ensamkommande ungas kontroll påverkar dem negativt i större utsträckning, som lång väntetid vid asyl eller fördomsfulla möten och exkludering i stället för inkludering av samhället i stort, känner den ensamkommande unga mindre känsla av sammanhang vilket minskar hens inneboende handlingsförmåga och möjligheter till integration. I motsats till detta ökar handlingsförmågan och möjligheten till integration vid en ökad känsla av begriplighet och inflytande över sin situation. Det dynamiska förhållandet mellan samhället, insatser och den ensamkommande som individ är avgörande för den ensamkommandes integrationsprocess.

Jag vill här även beröra att det rättsliga läget i nuläget (december 2023) är osäkert gällande ensamkommande unga och asylsökande i stort. Förändringar i lagstiftning, diskurser på högre politisk och samhällelig nivå samt den samhälleliga inställningen gentemot asylsökande är under reformation. Med tanke på detta fanns det en osäkerhet kring relevansen av lagstiftningen som tagits upp i denna uppsats, gällande nuvarande lagstiftning och praxis. Det kan tänkas att läget förändrats mellan skrivande stund tills publicering av denna uppsats, och resonemang jag skulle ha fört kunde blivit obsoleta. På kort tid har lagstiftningen redan genomgått större förändringar, däribland ändringar i vilka former av uppehållstillstånd som tilldelas asylsökande. Jag valde att begränsa redogörelsen för asyllagstiftningen på grund av detta men också för att jag ansåg att det inte skulle påverka de ensamkommandes retrospektiva syn på sin integrationsprocess, vilken jag ville undersöka genom denna uppsats.

Avslutningsvis vill jag belysa att vidare forskning på ämnet är att rekommendera. Det råder fortfarande brist på kunskap om vilken effekt olika stödjande insatser har för de ensamkommande unga, som tidigare identifierats av SBU (2018). Utvärdering av insatser i samband med genomförande, men också efter att en tid har gått sedan insatsen avslutats kan även detta bidra med större förståelse för effekten av stödjande insatser. Målet är att arbete med vidare forskning kombinerat med utvärdering ska resultera i ett socialt arbete med, och riktat mot, ensamkommande unga som är baserat på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

7. Referenser

- Al-Baldawi, R. (2009) Våldsmekanismer i invandrarfamiljer med patriarkal struktur. i: C. M. Allwood & P. Johnsson, red. *Mänskliga möten över gränser: vård och social omsorg i det mångkulturella samhället*. Stockholm: Liber, s. 111-149
- Allwood, C. M. & Johnsson, P. (2009a) Invandring, kultur och välbefinnande. i: C. M. Allwood & P. Johnsson, red. *Mänskliga möten över gränser: vård och social omsorg i det mångkulturella samhället*. Stockholm: Liber, s. 14-27
- Allwood, C. M. & Johnsson, P. (2009b) Möten och anpassningar i det multikulturella samhället. i: C. M. Allwood & P. Johnsson, red. *Mänskliga möten över gränser: vård och social omsorg i det mångkulturella samhället*. Stockholm: Liber, s. 237-250
- Antonovsky, Aaron (1987). *Unraveling the mystery of health: how people manage stress and stay well*. 1 uppl. San Francisco, Calif.: Jossey-Bass
- Ascher, H. (2009) Barn och vuxna i asylprocessen. i: C. M. Allwood & P. Johnsson, red. *Mänskliga möten över gränser: vård och social omsorg i det mångkulturella samhället*. Stockholm: Liber, s. 28-60
- Behrendt, M., Lietaert, I. & Derluyn, I. (2022) Continuity and social Support: A longitudinal study of unaccompanied refugee minors' care networks, *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 20 (3), s. 398-412

- Berry, J.W., Phinney, J.S., Sam, D.L., & Vedder, P. (2006) Immigrant youth: acculturation, identity, and adaptation. *Applied psychology: an international review*, 55 (3), s. 303-332
- Blennerger, E. (2013) *Bemötandets etik*. 1:2 uppl. Lund: Studentlitteratur
- Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2:5 uppl. Malmö: Liber
- Darvishpour, M. & Månsson, N. (2019). 'Inledning: Bilden av ensamkommande ungdomar.' I Darvishpour, M. & Månsson, N. (ed.). *Ensamkommandes upplevelser & professionellas erfarenheter – integration, inkludering och jämställdhet*, s. 13-23. Stockholm: Liber
- Darvishpour, M. & Westin, C. red. (2015). *Migration och etnicitet: perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. 2., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Eide K, Hjern A. (2013) Unaccompanied refugee children--vulnerability and agency. *Acta Paediatrica* 102 (7) s. 666-668 doi: 10.1111/apa.12258
- Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2015) Intervjuer. i: P. Svensson & G. Ahrne, red. *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber, s. 34-54.
- Goffman, Erving (1961). *Asylums: essays on the social situation of mental patients and other inmates*. New York: Anchor books
- Goffman, E. (2009). *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. 4. uppl. Stockholm: Norstedts akademiska förlag
- Hagström, A., Hollander, A. & Mittendorfer-Rutz, E. (2018) *Kartläggning av självskaðebeteende, suicidförsök, suicid och annan dödlighet bland ensamkommande barn och unga*. Available at: <https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/SOFIA/RS8406-1643449975-92/SURROGATE/Kartl%c3%a4ggning%20av%20sj%c3%a4lvskaðebeteenden%20bland%20ensamkommande%20asyls%c3%b6kande%20-%20KI.pdf> [Använd 02.11.2023]
- Jahanmahan, F. och Bunar, N. (2018) "Ensamkommande barn på flykt – berättelser om flyktingskap, interaktioner och resiliens", *Socialvetenskaplig tidskrift*, 25(1), s. 47–65. doi: 10.3384/SVT.2018.25.1.2381
- Jönson, H. (2010) *Sociala problem som perspektiv: en ansats för forskning & socialt arbete*. 1 uppl. Malmö: Liber

Karlsson, L. (2012) *Psykologins grunder*. 5:1 uppl. Lund: Studentlitteratur

Lind, R. (2015) *Vidga vetandet: en introduktion till samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Migrationsverket (2019) *Måluppfyllelse anvisningar ensamkommande barn 2019*. [Online]

Available at:

<https://www.migrationsverket.se/download/18.2b2a286016dabb81a18514d/1579100791132/Anvisningar%20och%20m%C3%A5luppfyllelse%202019.pdf> [Använd 03.04.2020]

Motti-Stefanidi, F. (2018) "Resilience in immigrant youth: the role of culture, development and acculturation", *Developmental review*, 50 s. 99-109 doi:

<https://doi.org/10.1016/j.dr.2018.04.002>

Proposition 1997/98:16, *Sverige, framtiden och mångfalden från invandrarpolitik till integrationspolitik*. [Online]

Available at: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/sverige-framtiden-och-mangfalden-fran_GL0316

[Använd 02.04.2020]

Proposition 2005/06:46, *Mottagande av ensamkommande barn*. [Online]

Available at:

<https://www.regeringen.se/49bb65/contentassets/1ded639b91cf42cbb958f1c40a656713/mottagande-av-ensamkommande-barn> [Använd 02.04.2020]

Regeringen (2023) Kommittédirektiv. Anpassning av det svenska regelverket för beviljande av asyl och asyلفörfarandet till miniminivån enligt EU-rätten. [Online] Available at:

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2023/10/dir.-2023137>

[Använd 04.11.2023]

Rubin, H. J. & Rubin, I. S. (2005) *Qualitative interviewing: the art of hearing data*. 2 uppl. Los Angeles (California): SAGE

Statens Beredning för medicinsk och social Utvärdering [SBU] (2018) *Stöd till ensamkommande barn och unga: effekter, erfarenheter och upplevelser*. [Online]

Available at: <https://www.sbu.se/sv/publikationer/sbu-bereder/stod-till-ensamkommande-barn-och-unga--effekter-erfarenheter-och-upplevelser/> [Använd 06.05.2020]

SFS 2001:453, *Socialtjänstlag*.

SFS 2018:1197, *Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*.

Socialstyrelsen (2014) *Ensamkommande barn och ungas behov: en kartläggning*. [Online] Available at: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2013-11-37.pdf> [Använd 03.11.2023]

Socialstyrelsen (2016) *Åldersbedömning inom ramen för asylprocessen: en etisk analys*. [Online] Available at: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2016-5-28.pdf> [Använd 03.12.2023]

Socialstyrelsen (2020) *Ensamkommande barn och unga: handbok för socialtjänsten*. [Online] Available at: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2020-2-6588.pdf> [Använd 03.11.2023]

Socialstyrelsen (2021) *Slutrapport från Kunskapscentrum för ensamkommande barn*. [Online] Available at: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-2-7230.pdf> [Använd 03.11.2023]

Socialstyrelsens termbank (2016) [Online] Available at: <https://termbank.socialstyrelsen.se/>

Solberg, Ø., Nissen, A., Vaez, M., Cauley, P., Eriksson, A. & Saboonchi, F. (2020) Children at risk: A nation-wide, cross-sectional study examining post-traumatic stress symptoms in refugee minors from Syria, Iraq and Afghanistan resettled in Sweden between 2014 and 2018. *Conflict and Health*, 14. doi: <https://doi.org/10.1186/s13031-020-00311-y>

Sultani, G., Heinsch, M., Wilson, J., Pallas, P., Tickner, C. & Kay-Lambkin, F. (2024) Now I Have Dreams in Place of the Nightmares: An Updated Systematic Review of Post-Traumatic Growth Among Refugee Populations. *Trauma, violence & abuse*, 25(1), s. 795–812. doi:10.1177/15248380231163641

Svenska Akademiens Ordbok (1933) *Integrera*, [Online] Available at: <https://www.saob.se/artikel/?seek=integrera&pz=1> [Använd 09.07.2023]

Swärd, H. & Starrin, B. (2006) Makt och socialt arbete. i: A. Meeuwisse, S. Sunesson & H. Swärd, red. *Socialt arbete - en grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur, s. 248-264

UNICEF (2020) *Barnkonventionens ställning i Sverige*. [Online] Available at: <https://unicef.se/barnkonventionen/barnkonventionens-stallning-i-sverige> [Använd 27.09.2023]

Öst, Lars-Göran. (2012) Forskningsdesigner. i: Sundell, Knut. red. (2012). *Att göra effektutvärderingar*. 1. uppl. Stockholm: Gothia s. 91-140

7.1 Bilaga 1

Till dig som kom till Sverige som ensamkommande ung (ca. 15 – 18 år gammal) för ca. 10 år sedan

Information och förfrågan om att delta i en intervjustudie.

Hej! Jag heter Kristin och nu genomför jag en studie som en del av min kandidatuppsats i socialt arbete vid Lunds universitet, där jag läser socionomprogrammet. Jag söker dig som vill delta i en intervju som handlar om din upplevelse av stödjande insatser som gör positiv inverkan för ensamkommande ungas möjligheter till integration. Vad har hjälpt dig bäst att anpassa dig till livet i Sverige? Jag undersöker hur erfarenheter av stödjande insatser från stat, kommun, frivilligorganisationer och liknande instanser har påverkat integrationsprocessen. Till stödjande insatser räknar jag allt som har varit en hjälp för att underlätta skolgång och arbetssökande, lära sig svenska, aktivera sig, må bra fysiskt och psykiskt, skaffa vänner och annat kontaktnät och/eller skapa en meningsfull tillvaro.

Intervjusvar och kontaktuppgifter kommer att behandlas med yttersta försiktighet. Bara jag och min handledare kommer hantera dessa uppgifter. Vid genomarbetning och presentation av materialet kommer alla deltagare att avidentifieras, det kommer alltså inte gå att knyta dig personligen till studien. Du kommer att vara anonym. När uppsatsen är godkänd så kommer den att vara tillgänglig via Lund universitetsbiblioteks databas för uppsatser (LUP). Intervjuerna kommer, på grund av covid-19, att genomföras via telefonsamtal alternativt videosamtal. Längden på varje intervju är individuell men beräknas ta ca. 60 minuter.

Om du kom till Sverige för ca. 10 år sedan som ensamkommande ung i åldern 15 – 18 och är intresserad av att delta i studien kontaktar du mig via e-post, sms eller telefon. Deltagande är helt frivilligt. Du kan när som helst avsluta vårt samarbete, utan att lämna någon förklaring. Har du vidare frågor är du välkommen att höra av dig. Hör av dig till mig senast 2020-06-15.

Student: Kristin Persson Borgström

Handledare: Maria Bangura Arvidsson

Telefon: 0737836655

Mail: kr6078bo-s@student.lu.se

maria.bangura_arvidsson@soch.lu.se

Ystad, 2020-05-06

7.2 Bilaga 2

Intervjuguide C-uppsats

Information

- Frivilligt att delta
- Anonymitet
- Samtycke

Bakgrund

- Ålder
- Kön
- Ursprung
- Familjesituation, då och nu
- Vägen till Sverige
- Ankomst till Sverige

Mottagande i Sverige

- Vart i Sverige
- Med vem
- Kontakt med migrationsverket
- Boende
- Stöd
- Kamrater
- God man
- Asylprocessen

Integrationsprocessen

- Stödjande insatser
- Kontaktnät
- Arbete
- Skola
- Anhöriginvandring?
- Psykisk hälsa
- Fysisk hälsa

Övrigt

- Har vi missat något, vill du tillägga något?